

3

Sped. abb. post. gr. III/70 - Periodico mensile

M
L
A
D
I
K
A

1974

mladika

IZHAJA DESETKRAT V LETU
1974 LETO XVIII ŠTEV. 3

Poština plačana v gotovini - Skupina III/70

VSEBINA

Aloiz Rebula: Ob neizživeti sedemsetletnici Srečka Kosovela	41
Milena Merlak: Pesmi	42
Saša Martelanc: Življenjski prostor narodov	43
Zora Tavčar: Velika maša	44
Anton Kacin Vergilij Šček	47
Egidij Vršaj: Za zaposlitev mladine	50
Lev Detela: Velikonočna legenda	53
Barbara Lapornik: Anketa	54
Mate: Ne prepirajmo se pred otroki!	56
Did: Skrbimo za zdravje, Dobro spanje pol zdravja	56
Milena Merlak: Velikonočni pirhi	57
Martin Jevnikar: Zamejska in zdomska literatura	59
Edvard Žerjal: Starostna pokojnina	60

REVIJO IZDAJA UREDNIŠKI ODBOR:

Martin Breclj, Ivo Jevnikar, Barbara Lapornik, Saša Martelanc, Marij Maver (odgovorni urednik), Albert Miklavec, Franc Mljač, Sergij Pahor, Danilo Pertot, Jože Peterlin (glavni urednik), Ivo Petkovšek, Ester Sferco, Maks Šah, Drago Štoka, Peter Švagelj, Zora Tavčar in Edvard Žerjal (likovna oprema).

ZUNANJA OPREMA:

Edvard Žerjal

Vsi pisci in uredniki sodelujejo brezplačno

Uredništvo in uprava: 34133 Trst, ul. Donizetti 3,
tel. 768189 - Poduredništvo v Gorici: SKAD

Poštni tekoči račun 11/7019 »Mladika« - Trst

Registrirano na sodišču v Trstu št. 193

tisk »graphart« trst, rossetti 14 - telefon 77 21 51

pisma

Na Jožefovo nas je tržaški radio v oddaji tedenska prak-tika seznanil z dokaj presenetljivo trditvijo. Pratikar nam-reč trdi, da se je Srečko Kosovel rodil v Tomaju. Vsi pa dobro vemo, da se je Srečko rodil v Sežani, saj je na se-žanski šoli vzdana spominska plošča. Isti pratikar je že nekoč spravil v zadrego neko maturitetno komisijo, ko je zavrnil kandidatovo trditev, da se je Kosovel rodil v Se-žani. Izgleda, da nekdanji maturitetni komisar še vedno vztraja, da se je Kosovel rodil v Tomaju. Da pa bo zmota še potrjena, so istega mnenja nekateri tudi v Ljubljani. Na svečani tiskovni konferenci 18.III., na kateri sta se Dr-žavna založba Slovenije in Založništvo tržaškega tiska spomnila na rojstni dan Srečka Kosovela, je direktor Dr-žavne založbe Slovenije IVAN BRATKO dejal: »Na današ-nji dan pred sedemdesetimi leti se je rodil v Tomaju na Krasu slovenski pesnik Srečko Kosovel...« (glej Primorski dnevnik dne 19. marca 1974, na prvi strani). Zgodovina slo-venskega slovstva, VI. zvezek, str. 220 (SM 1969) in Zgodo-vina slovenskega slovstva, 7, (Zal. Obzorja 1972) str. 12 pa trdita, da se je Kosovel rodil v Sežani. Prav tako Stanko Janež - Pregled zgodovine jugoslovanskih književ-nosti, Mb 1953, str. 432.

M. Š.

Dokler države ne uredijo svojih sporov, Cerkev ne po-seže vmes. Tako je nekdo zapisal v pismu v Mladiki št. 2. Zanimivo pa je tole: kadar je šlo za to, da se je kak del Slovenije v cerkvenem pogledu moral podrediti kakšni ško-fiji izven Slovenije: n.pr. tržaški, goriški ali pa celo novi škofiji na Reki (leta 1925), je bilo to takoj pravno sankcio-nirano, čeprav Italija še ni imela konkordata s Svetim se-dežem. Sedaj, ko bi bila na mestu ustanovitev primorske škofije, pa je toliko izgovorov. So morda tudi tu vmes ka-ke revanšistične želje?

M. Š.

Spoštovani!

Naša revija ne more mimo tragičnega dejstva, ki se je v prejšnjih dneh pripetilo v Trstu. Še sami si nismo dovolj na jasnem, kako usodna je bila tista odločitev.

Prof. Samo Pahor je zadnjič zahteval od občinskega stražnika, ki ga je ustavil zaradi cestnega prekrška, da z njim govori slovensko ali pa da pokliče tolmača, ker je njegova pravica, da se lahko POSLUŽUJE SVOJEGA MA-TERINEGA JEZIKA, KJER HOČE IN KOLIKOR HOČE. Ni treba poudarjati, da so tu tudi mednarodno sprejete nor-me za zaščito te pravice. Stražnik pa je vso stvar obrnil ter se postavil na stališče, da prof. Pahor noče poravnati globe. In italijanski sodnik je dal prav stražarju! To je višek krivice, ki ni prizadela samo prof. Sama Pahorja, (dalje na 3. strani platnic)

Posamezna številka Mladike stane 250 lir. Celoletna na-ročnina 2500 lir. Letna naročnina za Jugoslavijo 50 din. Letna naročnina za druge države je 6 US dolarjev ali enakovreden znesek v tuji valuti.

OB NEIZŽIVETI SEDEMDESETLETNICI SREČKA KOSOVELA

Do nedavnega se mi je lik Srečka Kosovela prikazoval nekako tako, kakor se ti kdaj prikažejo v dalji Alpe: brez podnožja, utemeljene v zraku, rastoče iz neba v nebo. Njegova poezija se mi je zdela bolj izliv nekega čistega kerubinskega duha kakor dvajsetletnega študenta romanistike z našega Krasa. Njegova človeškost mi je uha-jala v prosojnem vrtincu njegove vizije. Tista znana slika lepega mladega fanta z očali, in s kravato, zročča iz nekakšne študentske nedolžnosti, mi je sprti izgorevala v tistem njegovem navdihu, ki je skoraj bolj mistika kot poezija. Tudi od ljudi, ki so Srečka Kosovela osebno poznali, mi ni uspelo zvedeti toliko, da bi si ga mogel predstavljati živega — živega iz mesa in kosti in politike in življenjske strasti.

In tako sem se na primer spraševal: Kako je Srečko doživljal v svoji primorski živahnosti Ljubljano? Kako je gledal na slovenstvo in na jugoslovanstvo v času, ko je bila na pohodu čez Primorsko črna diktatura? Kako je bilo dejansko z njegovo revolucionarnostjo in njegovim marksizmom?

In kaj se je zdaj zgodilo. Po petdesetih letih je spregovoril sam tomajski grob. Na vsa zgornja vprašanja je odgovoril Srečko Kosovel. Odgovoril je zgovorneje, kakor bi mogel pričakovati od še tako drznega intervjuja. Z iskri-vostjo, ki ti zadiši po teranu in timijanu, po čisti zemlji in po čistem duhu.

In tako mi ni treba drugega, kakor da sam formuliram vprašanja, odgovore nanje pa si lepo prepisem. Da, prepisem. Iz zadnjih števil revije *Prostor* in čas, kjer je pesnikov mladostni prijatelj Alfonz Gspan z izbrano pieteto objavil korespondenco Srečka Kosovela z vrsto njegovih znancev. To lahko naredim brez vsakega tendenčnega trganja iz sobesedila; pesnikove besede stojijo same zase kot bloki, obvladujoč kakršnokoli sobesedilo.

Vprašanje: Srečko, vrzi v to današnjo omedlevico en sam stavek. Enega samega, a ki bo recimo odtehtal dvajset sodobnih slovenskih pesniških zbirk. Stavek, kakor ga ti znaš.

Odgovor: ŽIVLJENJE JE MOJE, SLOVENSKO, SODOBNO, EVROPSKO IN VEČNO (Pič 10-11 str. 563)

Vprašanje: Povej, Srečko: ti je kaj dolgčas po Ljubljani, po tem našem tegobnem Jeruzalemu?

Odgovor: V TEM HIPU BI BIL RAD V LJUBLJANI, DA BI TISTE PREKLETE ZASPANCE MALO ZGANIL IZ TISTE SIVE LJUBLJANSKE MELANHOLIJE, ČE JO SPLOH KOT »ČUSTVENI LJUDJE« OBČUTIJO. (Pič, 10-11, str. 571). In kaj sem pisal 18.VIII. 1925 Cirilu Debevcu: »SPLOH JE TISTA VAŠA LJUBLJANSKA DRUŽBA VSA ZA EN DREK.

SLOVENCİ BODO OD VAS ČAKALI KVEČJEMU POGINA, REŠITVE NIKOLI!«

Vprašanje: Srečko, eno samo programsko besedo v ta naš čas, prepojen z ničem. Ampak ne tako, kakor govori v sobotnih prilogah *Dela* Josip Vidmar. Tako, kakor to znaš ti.

Odgovor: MI VSI SE MORAMO ŠE VELIKO UČITI, VELIKO DELATI, VELIKO TRPETI! (Pič 10-11, str. 576)

Vprašanje: Povej mi no, kako je s tvojo ideologijo.

Odgovor: ZDAJ BEREM KOMUNISTIČNI MANIFEST IN POLAGOMA UVIDEVAM, KAR NISEM MOGEL UVIDETI PREJ. NOV SVET SLUTIM PRED SEBOJ, VIDIM GA ŽE SKORAJ, TREBA, DA GA SAMO ŠE DOTIPLJEM. ORTODOKSEN PA KLJUB TEMU NE BOM NIKOLI, JAZ MISLIM LE, DA JE PAMET BOLJŠA OD SLEPE VERE. (Prav tam).

Vprašanje: Kaj praviš o relaciji ideja-oblast?

Odgovor: PO MOJEM IZGUBI IDEJA SVOJO ETIČNO VREDNOST TAKOJ, KO SLUŽI KOT SREDSTVO ZA NADVLADO. (Pič 8-9, str. 440)

Vprašanje: Kakšen je tvoj politični ideal?

Odgovor: NAŠ IDEAL JE SAMO EN, SKRIVNOSTEN BOLJ OD POLETNIH VISOKIH NOČI IN LEPSI KOT CVETJE ZVEZD. (Prav tam) RES, NAM JE TREBA REVOLUCIJE NAŠEGA MIŠLJENJA, BOJA ZA ETIČNA NAČELA IN BOJA ZA ETIKO PRAKSE. DRUGAČE ITAK NE POMENI VSE NIČ. (Pič 10-11, str. 585).

Vprašanje: No, še besedo našim mladim, ki se poskušajo v literaturi.

Odgovor: BOJ SE »MODERNEGA« IN LJUBI UMETNOST. (Pič 8-9, str. 28)

Vprašanje: Ondan je bilo v neki družbi govora o tem, ali bi ti pisal danes v *Zaliv* ali v *Most*. Kaj bi rekel k temu?

Odg.: KAR SE TIČE SLOVENSTVA, NAM JE VSEM V NAŠEM KROŽKU TAKO SVETO, DA BI OSTALI SLOVENCİ, MAGARI ČE VŠI OKOLI NAS SLOVENSTVO ZANIKAJO. BOMO PA NAROD 20 SLOVENCEV... KO BI NE BILI SLOVENCİ PODPETNIKI JUGOSLOVENSTVU, BI BILO VSE BOLJŠE. (Pič 10-11, str. 584-585)

Srečko Kosovel bi bil lahko prav tako velik pesnik, kakor dejansko je, tudi če bi bil malo manj uravnovešen, malo manj pošten, malo manj Slovenec, kakor ga ta korespondenca prikazuje. Tako pa ta pisma dajejo Srečku Kosovelu zadnjo veličinsko razsežnost: zakaj pri tem sinu naše zemlje nimamo opraviti samo z genijem navdih, ampak tudi z genijem srca.

Ničesar nismo mogli dobiti večjega v našo tolažbo in v našo ohrabritev, na tej mrtvi straži naroda in duha.

MILENA MERLAK, Dunaj

CVETNA NEDELJA - NEDELJA
ŽIVLJENJA

*Cvetna nedelja narave v ozelenem mestu:
drevesa stegujejo brsteče veje po cvetju,
novorojeno veselje diha iz svetlozelenih listov,
ljubezen sije iz mogočnega sončnega očesa,
vse hrepeni po zmagi nad zimo in smrtjo*

*Cvetna nedelja človeka v ozelenem mestu:
v ozkih in širokih ulicah si ljudje polagajo roke ne rame,
lomijo vejice skrivnostno cvetočega češmina v srcih,
si jih s prazničnim nasmeškom podarjajo,
v ogledalu sveta se razcveta neskončno srce usmiljenja.*

*Cvetna nedelja človeka — Jezusov dan veselja,
cvetna nedelja narave — nedelja življenja,
prenova živega sveta in človeškega srca,
pomladni veter raznaša rožnate cvetove spet
po cestah, čez vse mesto, čez ves svet.*

CVETNA NEDELJA - PRAZNIK
ČLOVEŠKEGA ŽIVLJENJA

*Kako veselo je na tisto cvetno nedeljo bilo,
že zarana so Jeruzalemčani Jezusu naproti hiteli,
polje in vrt in gozd so brsteli, zeleneli in cveteli
in skupaj sta se veselila zemlja in nebo.*

*Danes spet prihaja Jezus skozi mestna vrata
v belem oblačilu, neskončnega pogleda, sijočih las.
prinaša v srcu mir, ljubezni do sočloveka — sobrata,
vsemogočno doni njegov nežni, blagi božji glas!*

*Danes Palestinci, Sirijci, Izraelci, vsi Arabci, tudi Egipčani,
odlagajo orožje smrti, zasedeno zemljo zapuščajo zemljani,
danes Jeruzalem joka solze veselja, za solzami trpljenja,
ker Jezusova cvetna nedelja je praznik človeškega življe-
nja.*

VELIKA NOČ ČLOVEŠTVA

*Odprite vse mejne prehode, ustavite vse bojne pohode!
Odprite vrata cerkva, hiš; vsa okna na vrt!
Danes vstane Jezus iz groba, zimski človek se pomladi,
vsaj živa narava svoje ogroženo življenje prenovi,
saj premagana je smrt, premagan je zimski srd.*

*Naj se smeje čist zrak, pogled iz oči bo gorak,
naj nad ljudmi sredi pomlajenega življenja
svečano plapolajo škrlatna bandera vstajenja.
Ves svet, vse človeštvo naj gre na veliko noč
za procesijo, vstane iz radioaktivnih grobov pojač,
ker enkrat morajo vsi ljudje vstati iz groba,
ki ga nam vsem kopljejo na zemlji vladajoča
sebičnost, nasilje in zloba.*

BANDERA VSTAJENJA

*Kamniti pokrov na grobu skoči kvišku,
raglje žalosti in čakanja obstanejo,
svetloba ogreva ledeno zimsko krutost,
iz src izvirajo topli vreli,
prsti ljubezni barvajo pirhe.*

Večna luč močneje zažari.

*Jezus Nazarenčan je premagal smrt:
vesela velikonočna procesija mu sledi,
zvonovi in glasovi pojejo Alelujo,
praznično plapolajo bandera vstajenja.*

ŽIVLJENJSKI PROSTOR NARODOV

Vsak narod, o katerem smo doslej govorili nekako abstraktno, ima nekje na Zemlji področje, kjer strnjeno živi kot skupnost. Brez lastnega ozemlja narod ne more obstajati, ker se v razpršenosti izgubi. Vsi seveda pri tem pomislimo na edinstveno izjemo judovske diaspore, skoraj edini primer naroda, ki se je ohranil dva tisoč let raztresen po svetu, dokler ni doživel ponovnega rojstva svojega domovinskega središča. To je pa seveda le klasična izjema, ki potrjuje pravilo.

Ozemlje je torej nujna tvarna osnova za življenje naroda kot celote ali vsaj njegove glavnine. Pri tem pa se takoj postavlja temeljni problem: v kolikšni meri narod razpolaga z ozemljem, na katerem živi? Praksa nam takoj pokaže razne stopnje tega razpolaganja (pri čemer opuščamo nekatere vmesne odtenke):

- lastna država, kjer se politične in narodnostne meje točno krijejo;
- lastna država z deli narodnostnega ozemlja zunaj mej,
- konfederirana enota v prostovoljni skupnosti z drugimi enakimi enotami;
- federirana enota s prostovoljno, a najpogosteje s prisiljeno vključitvijo;
- podrejenost neki večinski državni formaciji s pravicami, ki jih je pripravljena dajati večina;
- podrejenost večinski enoti, ki naroda sploh ne prizna in ga skuša popolnoma asimilirati;
- podrejenost večinski enoti, ki narod deportira ali ga celo fizično uniči.

Pri vseh teh raznih možnostih pa lahko hkrati velja še pripomba pod drugo točko, da ima namreč narod svoja narodnostna področja še zunaj mej, kjer so v neki drugi državi spet možne razne variante suverenosti oziroma nesuverenosti.

Ne glede na stopnjo odvisnosti ali neodvisnosti, ki nastaja v politično organiziranih organizmih, imenovanih države, pa v glavnem trajno obstajajo narodna ozemlja, ki jih z določeno čustveno primesjo imenujemo tudi domovine. Domovina je torej ozemlje, kjer strnjeno — na robovih pa tudi že v manjšini — prebivajo ljudje istega naroda, člani tiste od narave proizvedene skupnosti, ki smo jo podrobneje analizirali v prejšnjih sestavkih. Takò

pojmovano narodovo bivališče je KONSTANTA v primeri z državno-teritorialnimi prepletanji, ki so SPREMENLJIVKE. Domovina je časovno in kot naravna danost pred državnimi konstrukcijami, kot je narodnost posameznika pred njegovim državljanstvom. Kot taka ima vsaka domovina tri temeljne lastnosti:

- je nedeljiva enota, tudi če se preko nje prepletajo različne državne meje in različne suverenosti;
- je bistveno važna kot posoda za tekočino, ki naj se ne razlije;
- je neizbrisna naravna pravica.

Vsaka domovina ima tvarno podobo in duhovno vsebino. Pod prvo spada vse zunanje: predvsem zemljepisne značilnosti, naravna bogastva in podnebje. Ti trije osnovni elementi so pogojevali odnosno pogojujejo še druge zunanje oblike, kot so: gostota prebivalstva, lega in tipi naselij, zveze v notranjosti in z zunanjim svetom, poklicna struktura prebivalstva velika dela človeških rok, stopnja blagostanja in podobno. Vse to v kombiniranju s prvimi tremi elementi načina prehrane; od mentalitete do običajev; od materialne kulture do duhovnega profila nekega naroda. In tako smo se brez jasno začrtane meje znašli pred duhovnim pomenom, ki ga ima domovina za svoje prebivalce oziroma sinove. Tudi tu bi moral biti seznam mnogo daljši, kot sledi. Omenimo vsaj nekaj posebno značilnih momentov: občutek, da sem nekje doma in torej »jaz« v najintimnejšem pomenu besede: prostor, kjer srečujem sorojake in mi to daje zavest neke pripadnosti ter skupnosti v dobrem in hudem; kraj, kjer skupno s sebi enakimi izpeljujem tvarne in duhovne načrte, kar bi mi med tujci ne dajalo istega zanosa; dežela, katere celokupna podoba daje moji notranjosti neko posebno odmevnost za misli in čustva; kraj, kjer vsa tvarna in duhovna dognanja prehajajo iz roda v rod ter sem tudi jaz neki majhen mostiček pri predajanjih; prostor na zemlji, ki mi poraja drugje manj možne oblike ljubezni in ponosa.

Vse to in še mnogo drugega nudi domovina vsakemu narodu. Vsaka: tudi ona, v kateri ima narod malo ali celo nobene besede. Jasno, da je življenje v takih domovinah mnogo trše, in da se mnogo ustvarjalnih energij iztroši v goli obrambi. Od ljudi in razmer je odvisno, če in kako se lahko slabe situacije izboljšajo. Domovina pa ostaja nedeljiv in trajen življenjski prostor, ki je narodu bistveni predpogoj za obstanek in njegova osnovna naravna pravica.

ZORA TAVČAR

VELIKA MAŠA

(Prva nagrada
na natečaju Mladike)

Pokleknil je v zadnjo klop ob stebru, na materin sedež. Ramo in kučmo mu je bil pobelil snežni metež, da je bil zdaj podoben zasneženemu čoku na samini.

»Mati,« se mu je utrgalo.

Tako blizu jo je začutil. Ko da se ga dotikajo čopasti končki njenega črnega pleta. Zaznal je neizgrešljivi, uležani vonj njene praznične kijklje.

»In smrti ni...« mu je zazvenel stih iz dijaških let.

Še po petindvajsetih letih je bila ob njem. Kot vselej, kadar jo je potreboval.

Ne bo lahko, kar ga čaka jutri pri veliki zornični maši.

Celò prazna cerkev je zdaj bolščala vanj s svojimi zaledenelimi okni. Mežikala so kot oči zvedavih stark izpod črnih rut. Cerkev se je zagatno polnila s temo, začutil je nevarno bližino. Tu še zidovi vedo vse.

Arne je naslonil čelo na roke in prisluhnil dihanju prazne cerkve.

To ni bil več tisti pomirljivo široki dih stare rimske stolnice prejšnjo nedeljo. Dih cerkve s plemenitim zanosom v gotskih obokih, z napuhom stare civilizacije v marmornih stebrih, v katero stopiš ali ne. Domača cerkev pa te prvič sprejme z žegnom krstilnega kamna in te zadnjič poškropi s pušpanovo vejico iz kropilnika na starem hrastovem podboju zakristije.

Arne je z roko ljubeče otipal izgledani les klopi in zdrsnil z dlanjo čez hrapave obline stebra. Dobra stara cerkvica svetega Jerneja!

Ob jutrih se razneži s krotkim vabljenjem maledga zvona. Kot grlasta koklja nad gnezdrom gričev.

Opoldne pa zaplove mogočna in oblastna kot križarka v svoji čokati starinski arhitekturi,

pogreznjena v valove gozdov, v dolenski dan. In za njo se vzdignejo kot bele jadrnice raztreseni domovi in zidanice na pot v neki varen pristan. Krog nje valovijo v soncu ubrano vsi trije zvonovi.

A postane takšna vaška cerkev tudi zahrbtna in zarotniška pod noč. Iz senc zaprhutajo kot netopirji zle misli. Stari kamni v temeljih zeleno zastrupenijo od zamolčanih grehot. V nebo se zabodejo pokopališki križi za zidom in terjajo maščevanje za neporavnane krivice.

Arne se je nasmehnil svojim grozljivim prividom. Z očmi je objel nočno cerkev. Začutil je njen krotki mir pod nizkimi oboki. Tako blizu človeku: z domačnostjo lesenih baročnih angelčkov, katerih glavic spominjajo na kmečke otroke, s pomirljivim škrebljanjem lesnih črvov v režah stare nabuhnjene lece.

Toda počasi je vanj začela udirati tesnoba pred jutrišnjim dnem, pred véliko mašo, pred nedeljo na fari.

Ves teden čumí soseska v nevznemirljivi vaški sedanjosti, ob nedeljah pa potrebuje odra, spektakla, sproščujoče predstave: prazničnega bučanja orgel, pisane barvitosti oblačil. Včasih se ljudski duh zadovolji s pomirjujočo kolektivno predstavo brez zapleta in razpleta. Včasih pa soseska potrebuje protagonista. Žrtveni dar, da se pomiri zmaj hudobije, ki je globoko skrit v ljudski psihi. Takrat se to gledališče napolni z nevarno nabitostjo. Sestradani jeziki zameljejo, dokler se ne oteščajo. In ko je zmaj sit, vasica spet zadiši po idili.

Take nič kaj krotke misli je mislil pater Arne, naše gore list, ko se je na predvečer vélike maše pripravljaj, da po petindvajsetih letih — na škofovo vabilo — spet stopi na ta oder, ki ga je bil zapustil kot mlad kaplan. Zapustil ga je

razboljen in krvaveč, še preden se je ljudski zmaj zavedel svoje lakote.

Krvaveč, a čist.

Ali ga je nasitilo četrto stoletja, ki mu ga je bil vrgel v žrelo? Četrto stoletja na tujem, daleč od ljubljenskih dolinjskih vinogradov, od zavetne farne cerkvice na griču?

Prej, ko se je bil izpred cerkvenega praga ozrl navzdol na zasneženo vas, na gozdove, speče naokrog kot v klobko zvite živali, je bil miren. Pomirjal ga je zaupljivi šepet domače vasi, dimniki, ki so kot pipice dedkov puhali stebriče dima iznad koč. Stal je tam in veter mu je zanašal v kodrasto brado šope snežink. Čas je stal in zorel. Stal je tam, ukopan v sedanjost, ko je preteklost zasneževalo od vseh strani.

Dokler je ni zametlo do vrha in prekriilo.

Sedaj pa mu je cerkev spet vračala nekdanji nemir. Minulost se je natakala vanj v neukrotljivem valu sladko bolečega.

Prizigale so se luči, zavesa se je dvigala in na oder je stopal Spomin.

Bilo je mrzlikasto jutro, brleli sta le sveči pri transkem oltarju svetega Florjana. Svitanice. Mali Arne je trepetal v tanki srajci in prehiteval latinske besede, dokler ga ni dolga Mica iz klopi sunila s koščenim prstom v rebra:

»Kako moliš!«

To tihožitje je preglasilo grmenje orgel z odprtimi registri, prizigale so se luči na velikem lestencu kakor za prošenje. Klečal je kot zamaknjen v prevelikem rdečem ovratniku na stopnicah velikega oltarja. Bele žirovske čipke so mu padale čez gozdarje in mu prekrivale tanka zapetja. Debele voščenske so plapolale z visokim plamenom. Prsi so se mu širile od sreče, da stoji desno od samega dekana, ves posvečen v slavi prvega ministranta.

Potem se je spomin uleknil in raztožil. Zagledal se je s prevelikim križem od križevega pota zakolovratil po sredi cerkve, z gnečo nasmihačih se deklic za seboj. Zanašalo ga je kakor Simona iz Cirene na podobi, da se je ključil kot starček, čedalje mehkejši v kolenih. Samo ena od deklic se ni smejala. Z rdečimi lasmi in pegicami, z očmi kot jasmin, ki so jih meglile solzice. Samo Vida se mu ni smejala. Stopila je iz gneče belooblečenih deklic in nevidni prsti so jeli prebirati orgle z nižjimi registri, ko je stopala navzgor po polžastih stopnicah na kor, čedalje bolj odrasla. Pod oboki je skoraj jasno dojel barvo njenega lepega alfa... »daleč na drugi jadrano breg... z nami valovi, z nami viharji...« Vida. Po petindvajsetih letih, odkod spet v njem isti nemir, ista sladkost, nabrekla od kdo ve česa.

»Mati...« je spet zahrepenel, dokler ni začutil njenega vonja, dokler se ni dotaknil čopka na njenem mehkem črnempletu in mu je bilo bolje.

Tišino je vzvalovil sunek vetra, ki se je zagnal v priprta vrata. Noč je šumela od sneženja: moralo je snežiti gosto, v velikih kosmih, ker je bilo čuti, kot bi kdo rahlo polagal plahto na plahoto. Mraz in dobrotni glasovi narave so ga vračali nazaj v stvarnost. Oboki so umirjeno vstajali iz mraka v svojih realnih obrisih. Okna so pogledala noter kakor v kmečko izbo. Sence med klopami so se mehko privijale k nogam. Skušnjava se je vzdignila od njega. Ni bil več izkušani v puščavi. Minil je dan, minila je noč. Čaka ga še ena preizkušnja, velika maša.

Pater Arne je nagnil glavo na sklenjene roke. Srce je zaplahutalo, dokler ga ni ukrotil.

Velika maša, ko bo z obrazov v klopih vstajala pred njim četrto stoletna zgodovina vaškega občestva. Ko bodo zazijale v klopih praznine za njimi, ki so odšli. Ko bodo oči iskale obraze sošolcev iz šolskih klopi, morda komaj spoznavne, zdelane in prezgodaj ostarele. Dekleta iz njegovega razreda, v katerem je bil on edini fant.

Lenčka, Zofka, Micka, Ančka, Vida.

Vida živi tam daleč na Dunaju. Vide, ki je zaradi nje odšel v svet, ne bo.

Kaj ji je bilo tisto junijsko popoldne po maši pri podružnici svetega Vida?

V stari mežnariji z nizkimi okni je bilo tisto opoldne zadušno in bučno kot v ladijski kajuti, ki bi jo pijani ocean zibal semtertja. Kosilo s svojim mastnim, cedečim se obiljem je šlo h kraju in cerkveni pevci so prehajali na brezkončne zdravice: »Janez, stara kljuka, pit se ga ne upa, spovnico mu želje... Miha, stara kljuka... Luka, stara kljuka...« Pospesek med kupico in kupico je postajal vse krajši in zdravica se je prevesila v dvoumno poskočnico. Kakor na vseh ljudskih prošenjih, ko mora župnik zasukniti gomazečo in razbrzdano ljudsko ladjico v drugo smer. Pa kdo bo poslušal mladega kaplana, tudi če ima tako gromovit bas in tako širok kmečki nasmeħ?

»Zabučale gore...« je povzdignil, a kot bučeč val ga je prekriilo od vseh strani polpijano:

»Pijmo šentjanževca, da Bog nam zdravje da...« Kupice so bodro zažvenketale, sam Bog se je moral iz glačka šentjanževca prizanesljivo posmihati kaplanu. Poražen se je vzdignil in se izkopal iz gneče ven, na sončni grič.

Poiskal je sončen prostor med grmičjem, slekel prepoteno srajco in jo nabodel na rogovilo, da se posuši. Ko se je čez malo prebudil, je bila že suha, in ko jo je snel, je dišala po soncu. In še po nečem sladkem, kakor od tistih drobnih,

malinovo rdečih nageljnov s srčastimi listi, ki so rasli v materinem garkelju.

Zalila ga je nežnost, ko je zdajci spominsko zadišalo dosti bliže v času, iz samega tistega dopoldneva...

»Pijmo šentjanževca...« je vstalo iz spomina valovanje omizja. In v množici, milina nekega pogleda, dvoje oči kot jasmín. Zdaj je spoznal tisti vonj, močan, cimetasto sladek, rahlo upijanajoč. Vida. Sred cerkvenih pevk val rdečih las nad mehko krivuljo zelene majice; v ovalnem izrezu šopek drobnih rdečih cvetov.

Oblila ga je rdečica. Bila je tu... ko je spal... odkod sicer ta vonj... bila je ob njem... mogoče je hotela govoriti z njim... sedaj... po vsem tistem...

Gorel je od zadrege in zmede. Srajca se mu je lepila na kožo. Misli so norele za čelom kot razdražen panj.

Toda nekje spodaj je odtekala kot iz predrtga tvora kalna bolečina in se ščiščevala. Srce je doumevalo, česar razum ni znal.

Vrgel se je nazaj pod leskovje, zavlekel se je na skrito kot ranjena žival v brlog, da pomine bolečina. Da se do konca razdišijo v njem zrelo rdeči nageljni.

Od valetе je ni bil videl. Od noči, ko sta stala pod lipami v predmestju pa vse do proščenja na gori.

Obnovil je spomin, ki ga je bil več let odri-val v pozabo in se ga bal. Zdaj je bilo tisto komaj še njegovo življenje. Pred njim je stal rosen deček, na mostni ograji je slonel in pripovedoval rdečelasi deklici zgodovino svojega srca. Vse od nekega križevega pota do tiste noči, ko je imela ona odločiti o njegovi usodi.

Deklica je imela mehek, razpuščen obraz in velike hrepeneče oči. Vse dokler ji ni izpovedal zadnje svoje stiske, svoje velike skrivnosti: da je želel v semenišče, dokler se ni zaljubil...

Takrat je deklici obraz pobleдел, stala je v mesečini naenkrat vsa stroga, s plamenečimi očmi, z zapetim izrazom, ki je bil jasnejši od besed.

In če takrat ni zadela do bolečin samo nje-ga, ampak tudi samo sebe? Obšla ga je prav takšna slabost kot takrat pod lipami: srce se mu je kot zmesarjena kepa prevrglo na stran, zatr-zalo in obstalo. Tonil je v odrešujoči nič, v smrt. Toda žila na sencih je začela spet utripati, kri se je vračala v lica, treba je bilo živeti naprej.

Dekle. Zaradi nje se je odločil za študije v Rimu. Zaradi nje se ni vrnil. Čeprav je živela daleč tudi ona, ni zmoгel vrnitve v senco podružnice Svetega Vida. Nagelj v njegovih prsih se vse do nocoj še ni bil razdišal.

Vida. Njegov obup in njegova moč. Ki je zaradi nje boljši, kadar jo zna sprejemati v nje-nih pravih merah. Beli angel miru, ki ji iz tankih dlani vre plemenita moč, od katere vstaja krep-

kejši in čistejši. Kdaj pa kdaj zasije ob njem kot takrat ob ministrantku pri križevem potu: v belem oblačilcu, z višnjevimimi očmi, ki zamaknjeno gledajo iz marmornatega obraza s pegicami. In velikanski križ postaja lahak kakor papirni zmaj, ki bi ga na vrvi spuščal pod nebo. Ves lahan se vzpenja pod cekveni strop.

Včasih pa je sam kot Janez v puščavi. Zaman čaka belega angela miru. Niti diha nad prazno in razgreto puščavo ni. Takrat vstanejo na peščenem obzorju prividi. Kot Ivana Orleanska zagori v večerni luči pred njim v vsej svoji ženski slavi. Z ognjem okrog belih bokov, s soncem v vitkem pasu. Odsevi zlatega prahu v njenih rdečih laseh. Z vonjem po nageljnih — in po polti, razgreti od junijske soparice. Kakor tistega junija...

Vračali so se s proščenja pri Sv. Vidu, ko je začelo rositi. Mežnar ju je bil poiskal v hiteči množici ter ju potisnil pod svoj stari dežnik: »Še gospodično vzemite zraven, da se ne zmoči, gosposke stvarce hitro kaj staknejo!«

Zasopla je hitela ob njem, vendar sta jela zaostajati za drugimi zaradi njenih drobnih korakov. Njuna prva in zadnja pot v dvoje. Raj, ker je bila prva. In pekel, ker je morala biti zadnja. Kolikokrat se je pozneje ponovil v njem ta lok občutij od najvišje sladkosti do najbolj surove bolečine. Pravzaprav je prva zarjula v njem bridkost. Vsa njegova gotovost se je razklala kot zagrinjalo templja in vanj so kot bučeča reka udrli dvomi. Stebri so se rušili, poplava je odnašala, kar je bilo. In ko ni bilo nišesar več, so iz razvalin v bohotnem vrvežu začele poganjati divje trave. Vmes razkošne rože nadnaravnih velikosti v pijanem blišču barv. Vzdignil se je vonj mlade razgrete kože, s travnato zelene-ga izreza je padel šopek nageljnov in majica, razmočena od junijskega dežja ... zalivala ga je omama...

»Mati,« je zaprosil v stiski.

Kot rožmarin grenko je zadišal materin črni plet in bridko puščobni vonj njenega zakmašne-ga gvanta je razdišal omamne vonjave.

Kako težko je bilo vsakič potem v razčaranem razdejanju iskati kamnov, zidati kamen na kamen, iskati novih razmerij in ravnotežij. Napolniti tempelj z novo svetlobo. Res da so prihajali taki trenutki čedalje redkeje. A celo nocoj mu ni bilo prizanešeno.

»Mati!« je znova zaupal vanjo, čeprav je v temi ni več čutil. Kadar se je tako umaknila, je bila huda. Ni ga marala takšnega.

»Kaj še nisi dozorel?« si je očital. »V vseh teh letih, Arne!«

Tišina. Naokrog in v njem.

»Če nisi,« se je nagovoril brez prizanašanja, »poberi vse, kar imaš, in pojdi znova na pot. Še drugih petindvajset let!«

Morda je bilo to samo zaradi vrnitve, zaradi spominov, ki so drli vanj od vsepovsod in mu niso dali, da se v miru zazre vase. Da izmeri svojo moč. Iz nocojšnjega večera je izšel poražen. Toda jutri je še en dan!

Ko je zagazil v visok zamet pred župniščem, je spet predokušal stisko južnišnjega dne. Zagaten strah pred tistim zmajem v zidovih, v kamnih, v rutah. Pred zmajem, ki ti bere v dušo, poln žehteče pogoltnosti. Pomirila ga je šele večerja z dekanom.

Starec mu je kot strateg pred bitko razgrnil zemljevid soseske.

Medvedaste roke dekana-silaka so se razpirale polne optimizma. Misli so mu vihrale kot šimelj v galopu, že dolgo je moral stradati takšnega pogovora. Spominjal je na svetega Martina s stare freske v zakristiji, ko je tako v zraku z mečem nekaj presekal: njegova pest je šla nepreklicno skozi zrak nad Zlo, silovita in neusmiljena, a na dnu se je namesto udarca razprša polna širine v Dobro. In bolj ko je belolasi sveti Martin zvrčal kozarce, širši je postajal razmak rok, svet pa vse manjši. Dokler ni bilo sveta samo še za zajem dveh rok. In ko sta se njegovi roki našli, se je šele stari Pononec zavedel svojega zanosa in zmajal nad seboj:

»Skorajda sem se zasanjal v zemski raj. No, nič ni zamujenega. Poglejva pa še drugo plat naše fare. Njen solznodolinski del!«

Za ta drugi zemljevid fare svetega Jerneja je bil Arne dekanu posebej hvaležen. Za ta relief človeškega trpljenja, ob katerem je šele z vso težo začutil, kako daleč od njega bi bilo pridiga, ki jo je bil namenil faranom za veliko mašo. Po vseh teh zgodbah je v njem zavrvrala žila navdiha in sence strahov so se poleggle. Skoraj je že vstajal dan — ali pa je bila snežna noč tako bela —, ko je zdrsnil v zdrav spanec človeka, ki se je spravil sam s seboj.

Že razsvetljeni oltar v svoji strogi skromnosti mu je vlival občutek domačnosti. Vonj po preperelem lesu se je spajal z duhom po potu in konjskih kocih iz klopi na moški strani — kakor v njegovih otroških letih. Za hrbtom mu je kot nekdaš ministrantu pridušeno žužnjal šepet in prerivanje zapoznelih. Kdovekateri plet je napolnil prazni prostor ob stebru.

Komaj je upognil koleno, se je svetski Arne jel prekrivati z nekim pristnejšim Arnejem, z nekdanjim debelušastim fantkom iz klopi ob stebru. Bilo je še včeraj, danes pa mu že mežnar ogrinja od starosti porumenelo ogrinjalo za blagoslov. Tisto z grozdi izvezeno, ki se mu je ministrantku zdelo tako neznansko dolgo, ko se je staremu župniku skoraj vleklo po tleh. Tako da se ga je lahko včasih pregrešno dotaknil in občutil hladno gladkost njegove svilene površine.

(dalje na 58. strani)

spomini

ANTON KACIN

VIRGILIJ ŠČEK

Organizator, politik (4)

Ime Virgilij Šček je zvezano z vrsto sporov v slovenski politični zgodovini na Primorskem od leta 1921 do konca druge svetovne vojne. V politiki tak pojav ni nič posebnega; v naših razmerah je bilo hudo to, da se noben spor ni poravnal; vsi so ugasnili s smrtjo enega ali drugega partnerja.

Začelo se je v enotni politični organizaciji Edinost, in sicer kmalu po volitvah v rimsko poslansko zbornico leta 1921. Ta Edinost je bila nastala leto pozneje iz dveh političnih strank. Na eni strani je bila Slovenska ljudska stranka, ki je bila zelo močna zlasti na Goriškem in Notranjskem, na drugi pa tržaško politično društvo Edinost, katerega vodstvo je bilo liberalno, in to v takratnem smislu hudega nasprotovanja proti vsemu, kar je dišalo po veri in cerkvi.

Danes, ko je preteklo več kot pol stoletja, lahko mirno ugotovimo več napak pri združenju dveh tako različnih političnih strank.

Nova organizacija je vzela ime po eni izmed komponent. Ta poteza ni bila posrečena, ker je v množicah vzbujala napačne predstave, češ načelni program katoliške Slov. ljudske stranke sedaj odpade. Bolje bi bilo, če bi se bili dogovorili za kako čisto novo ime.

Tudi sestava osrednjega vodstva ni ustrezala dejanskemu položaju: 14 liberalcev ali tihih sopotnikov in pet klerikalcev. Želja ene stranke po hegemoniji ni bila v skladu z nujnimi zahtevami novih razmer, ko ni več šlo za to, kdo bo koga »okoli prinašal«, kot se reče v našem lepem pogovornem jeziku: ali liberalci klerikalce ali narobe. Šlo je za ohranitev golega narodnega življenja v borbi proti šovinističnemu nasilju nove oblasti, katere miselnost je bila poznana.

Nevarna obojestranska iluzija je bila, da je mogoče kar čez noč spojiti dve med sabo načelno tako različni, nasprotni, da ne rečem sovražni stranki, kot je bila goriška nova struja, vzgojena v Mahničevem duhu, in tržaška liberalna Edinost.

Na volitve v poslansko zbornico 1921 je šla nova organizacija strnjeno. Tudi prvi nastopi v parlamentu so bili idejno na isti liniji, čeprav različno izpeljani, ker sta bila

pač umerjeni dr. Wilfan in temperamentni Šček različna značaja. Drugi posilanci niso šteli veliko. Šček je kmalu začutil ali morda intuitivno spoznal, da ta način organizacije ni najboljši. Zato je že v marcu 1922 predložil načrt za ustanovitev Narodnega sveta, (1) to je skupnega foruma obeh strank za reševanje narodnih zadev. To je bil stvaren in položaju ustrezen predlog, katerega je Šček ponavljal leta in leta. Treba je priznati, da je Šček imel prav, kajti vrsto vprašanj, ki se pri političnem delu pojavljajo vsak dan, je treba reševati po dogovoru ne pa po diktatu ali pod roko.

Snovi za nesoglasje gotovo ni manjkalo, a v javnost je prišlo le malo glasov, ker je bilo časopisje nekako vezano na sklepe enotne stranke, ki ni dopuščala javnih prepričav. Goriška katoliška mlada struja se ni mogla uveljavljati, kot je želela. Številni njeni člani, starejši in mlajši, sposobni in iniciativni javni delavci so bili s tem stanjem nezadovoljni. Zato je vse vedno hitreje držalo proti razcepu. Začel ga je Šček. Treba pa je reči, da je pri tem uresničil neko težnjo zelo širokega kroga.

Šček je najprej ustanovil svoje glasilo tednik Mali list, ki je začel izhajati v Trstu 23. februarja 1923. Kot izdajatelj je bil podpisan goriški novostrojkar inž. Jože Rustja. Komaj je pretekel dober mesec že je v novem časopisu izšel silovit napad na tržaške voditelje v zelo otipljivi, vroči zadevi, namreč glede zamenjave avstrijskih kron, katere so imele slovenske in hrvaške zadruga naložene v Ljubljani še iz časa pred vojno, a jih po italijanski zasedbi niso mogle dvigniti, ker je bil pač bančni promet med obema državama ustavljen. Pisec nepodpisanega uvodnika v Malem listu (2) je poročal, da je Italija dala Jugoslaviji šestnajst milijonov lir za zamenjavo kron. Ta znesek naj Jugoslavija po svoji uvidevnosti razdeli med prizadete zavode. Beograjska radikalna vlada je ves denar dala Jadranski banki v Trstu. Zadruga pa niso dobile nič. Da je to storil Pašič, se zdi člankarju razumljivo. Razumljivo mu je tudi, da so se ljudje okoli političnega društva Edinost zavzemali za banko, ker je Jadranska banka solastnica dnevnika Edinost. Okrog sto zadrug pa trpi škodo ter so v nevarnosti, da propadejo. — Ni izključeno, da je ta člančič napisal Šček.

Ob branju te preprosto formulirane vesti je človek moral dobiti vtis, da so gospodje okoli Edinosti proti zadrugam, torej protiljudski, ako ne celo kaj hujšega.

Na ta napad sta izšla v Edinosti dva odgovora. Prvi je imei naslov *Jadranska banka in mi*. (3) Objavljen je bil med dnevnimi vestmi. Podpisan ni. V njem stoji, da je Jadranska banka prejela le trinajst milijonov; tri milijone pa je dobila Ljubljanska kreditna banka. Vodstvo političnega društva Edinost pa je za tistih šestnajst milijonov zvedelo, ko je bila stvar zaključena.

Drugi odgovor je napisal d. Josip Wilfan. (4) Članek zavzema celo prvo stran Edinosti ter se konča na drugi strani. Wilfan razlaga to zadevo zelo obširno: ne dotika se pa bistva vprašanja, ki po mojem mnenju obstoji v

tem, da jugoslovanska delegacija kljub odporu italijanske vlade ni vztrajala, naj se pri pogajanjih obravnava in reši tudi zamenjava zadružnih kronskih vlog v Jugoslaviji. Če je kdo od vodstva imel zveze z beograjsko vlado — in zveze so bile — bi bil moral vplivati v tem smislu. Zato Wilfanov dolgi odgovor in zagovor ni preveč prepričljiv.

Vprašanje zamenjave avstrijskega denarja so takrat še vsi poznali. Za današnje bralce pa se mi zdi potrebno daljše pojasnilo, kajti to je zapletena historija.

Italija je po zasedbi zamenjala avstrijske krone v razmerju 60 stotink lire za eno krono. Mnogi so zabavljali, da je ta tečaj nepravičen, a pozneje se je izkazalo, da je bila zamenjava zelo dostojna, kajti vrednost krone je v naslednjih letih naglo padala. V Sloveniji so zamenjali krone v dinarje nekaj let pozneje, in sicer štiri krone za en dinar. Kako je vrednost krone padla, poroča pesnik Srečko Kosovel, ki ni bil noben valutni strokovnjak, ki pa je imel opravka z lirami in kronami, ker je hodil iz Tomanja v Ljubljano. V nedatiranem pismu Alfonzu Gspanu, katero ta postavlja v čas malo pred 28. avg. 1922, pravi: »...lira ima visok kurz 16 K.« (5) Razlika v vrednosti je bila torej občutna. Kmalu po zasedbi je krona veljala 60 stotink lire, v času omenjenega pisma pa okoli šest stotink lire, torej 90 odst. manj. Ali praktično za en milijon lir bi bili po zasedbi dobili 600.000, pozneje pa 60.000 lir. Zadruga so imele preko meje naloženih 17.440.000 kron. (6) Hitro po vojni bi bile dobile zanje 10.464.000 lir, pozneje pa 1.046.400 lir. Izgubile bi bile torej nad devet milijonov takratnih ali nad štiri milijarde in pol današnjih lir.

Ko so z rapalsko pogodbo dne 12. novembra 1920 določili mejo med Italijo in Jugoslavijo, so začeli urejati razna vprašanja, izvirajoča iz novega meddržavnega položaja. Pogajanja med jugoslovansko in italijansko delegacijo so se začela v Santa Margherita Ligure, dogovori pa so bili podpisani v Rimu dne 23. oktobra 1922, a se običajno imenujejo dogovori v Santa Margherita. Ko sta jih sprejela poslanska zbornica in senat, so postali zakon 21. februarja 1923 ter so se začeli izvrševati. To je bila torej mednarodna diplomatska zadeva. Da je Mali list napadel tržaške voditelje, je treba pripisati dejstvu, da je bil v jugoslovanski delegaciji kot izvedenec tudi eden izmed tržaških odvetnikov iz vodstva Edinosti.

Sklenjeni dogovori so obširni ter zadevajo veliko strani javnega in meddržavnega življenja. (7) VI. poglavje splošnih dogovorov govori o bankah, med drugim tudi o tem, kako bosta obe vladi odškodovali denarne zavode, vsaka na svojem ozemlju. In tam skoči na dan tista vsota šestnajstih milijonov, katere bo italijanska vlada dala na razpolago jugoslovanski vladi za ureditev raznih visečih zadev. Zadruga od tistih milijonov niso dobile nič.

Šestnajst milijonov danes ni velik denar. Če jih preračunamo v današnjo valuto, dobimo znesek okoli osem milijard lir, kar je za razmeroma majhno ozemlje skoraj življenjskega pomena, zlasti če pomislimo, da je šlo za denar malega človeka.

(1) Mali list, 22. junija 1923

(2) Mali list, 6. aprila 1923.

(3) Edinost, 8. aprila 1923.

(4) Edinost, 15. aprila 1923, O izmenjavi in šestnajstih milijonih.

(5) Alfonz Gspan; Neznani Srečko Kosovel. Prostor in čas. 1973, str. 438.

(6) Mali list, 20. aprila 1923.

(7) Objavil jih je Amedeo Giannini v knjigi »Documenti per la storia dei rapporti fra l'Italia e la Jugoslavia«. Istituto per l'Europa Orientale. Rim, 1934. Str. 76-123.

Do dna te bučne zadeve pač ne bomo nikoli prišli. Kdo bo po petdesetih letih prebrskal arhive italijanskega in jugoslovanskega zunanjega ministrstva in še kak drug arhiv. Mogoče tistih zapisnikov in aktov sploh ni več. In tako ne bomo nikoli zvedeli, kdo nosi krivdo za takšno rešitev: ali samo beograjska vlada ali pa deloma tudi tržaški voditelji. Mali list jo je kratko malo naprtil tržaškim voditeljem. Bila je učinkovit argument pri razbijanju organizacije. Hrup, ki je nastal, pa je zadrugam dejansko koristil. Zaradi problemov, ki so v Santa Margherita ostali nerešeni, so se med Italijo in Jugoslavijo začela nova pogajanja; vmes je bila tudi usoda Reke. Zaključila so se z tako imenovanimi rimskimi dogovori dne 27. januarja 1924. (8) Prav zadnji dogovor se je tikal zamenjave kron slovenskih zadrug v Julijski krajini. (9) Italijanska vlada se je obvezala, da bo to vprašanje čimprej uredila. In Mali list je 8. februarja 1924 poročal, da bodo končno izmenjane krone naših zadrug. Omeniti moram še to, da je Jadranska banka v Trstu jeseni 1924 falirala.

Ščeka ta nevrščna zadeva ni ovirala, da ne bi skoraj istočasno (17. aprila 1923) pisal dr. Wilfanu glede ustanovitve Narodnega sveta. Ker dr. Wilfan ni odgovoril, kar spričo napada glede zamenjave kron niti čudno ni, je Šček pismo objavil v Malem listu 22. junija 1923. V njem pravi, da je že v marcu 1922 predložil načrt za ustanovitev Narodnega sveta, ki bi moral voditi skupne narodne zadeve; prenehati bi moral vsak osebni absolutizem. To je bil res stvaren predlog za enotno politično nastopanje. Resnična škoda je, da so bili osebni odnosi med Wilfanom in Ščekom tako pokvarjeni, da ni prišlo do pripravljanih razgovorov. Wilfan je malo pozneje v Edinosti zapisal o Ščeku, da je duševno bolan, da ima steklino. (10)

Do končnega preloma je prišlo jeseni 1923, in sicer na občnem zboru političnega društva Edinost v Gorici dne 27. septembra. Navzoča sta bila tudi dr. Wilfan in dr. Slavik. Zborovanje je bilo zelo burno; nekateri liberalci so iz protesta odšli. Izvoljen je bil nov odbor, v katerem so imeli večino goriški novostrujarji, torej Ščekovi pristaši. (11) Do skupnega nastopa je pozneje prišlo samo še ob volitvah v državni zbor 1924, a še takrat pod pritiskom novega volilnega zakona, ki ni dopuščal postavljanja kandidatnih list v eni sami provinci.

(8) Giannini, str. 124-161.

(9) Ker je kratek, ga navajam v celoti v originalu.
VII. Accord sur la question du change des couronnes des coopératives slovènes de la Vénétie Julienne.
Le Gouvernement Royal d'Italie prend l'engagement de régler le plus rapidement possible la question du change des couronnes des coopératives slovènes de la Vénétie Julienne.
Rome, le 27 janvier 1924. Benito Mussolini
Ta tekst je na strani 161 Gianninijeve knjige.

(10) Dr. Josip Wilfan: **Naj začnem odgovarjati Virgiliju Ščeku!** Edinost, 10. julija 1923. »Tam na daljnem Malajskem se semtertja pojavlja čudna, strašna bolezen, nekaka človeška steklina. Pravijo ji »amok«. Kogar popade, ta zbesni in z bodalom v roki zdirja po cesti in zabode vsakega, katerega sreča. Menda ni zdravila zoper to bolezen. Nesrečnega »amokaša« morajo zapreti, če ga prej, v sili ne pobijejo. Kakor je znano, je malajska nadloga prišla sedaj med nas, drugačna, a hujša.« — S tem člankom, ki je ves naperjen proti Ščeku, se Wilfan res ni izkazal.

(11) Mali list, 5. oktobra 1923.

O sporu v Gorici sredi dvajsetih let mi ni znanega veliko. Ne vem, kako in zakaj se je začel. Šček sam pravi, da je bil to spor v Kat. tiskovnem društvu v Gorici leta 1926. Ohranjenih je namreč veliko njegovih zapiskov in papirjev, katerih pa nisem videl. (12) Znano mi je, da je bil na eni strani prof. dr. Josip Ličan, na drugi pa vsa mlada skupina duhovnikov in laikov, a tudi mnogo starejših duhovnikov. Tu in tam sem slišal kak nejasen namig na to zadevo. Zato ne morem presojati, koliko je imela prav ena skupina, koliko pa druga. V tretjem zvezku »Paberkov« je 99 strani posvečenih temu sporu. Tam bi človek verjetno našel razlago za ta prepir, ki je bil včasih zelo strasten. Vmes je posegel nadškof dr. Sedej, ki je kot metropolit izposloval, da so Ščeka poklicali v tržaško škofijo. Prof. Ličan pa je moral pustiti vse funkcije v organizacijah. Odstopil je kot predsednik Kat. tiskovnega društva, Mohorjeve družbe in Alojzijevejšča. Kmalu potem je umrl skoraj popoinoma osamljen.

Spor morda ni bil nujno potreben. Za Ščeka pa je bil usoden, ker je moral iti iz Gorice, ki je bila tedaj živahno kulturno središče, v oddaljeni, od sveta odrezani Avber, kjer je pogrešal dnevnih stikov z javnimi delavci in je zaradi tega duševno trpel.

Jeseni 1930 se je začelo tretje poglavje. Zadnja slovenska časopisa tednik Novi list in mesečnik Družina sta prenehala. Dr. Engelbert Besednjak, ki je bil odgovorni urednik obeh in predsednik politične organizacije, je odšel v inozemstvo. Treba je bilo izbrati naslednika, ki bi vodil politično in drugo delo v organizaciji na terenu. Izbrali so dr. Janka Kralja kot najsposobnejšega za to funkcijo. Zanj je bil tudi Šček, kot mi je sam pozneje pravil; mislim, da mu lahko verjamem. Kralj je to mesto sprejel. Pokazalo se je, da res zna voditi organizacijo v težkih časih. A tudi to pot so se začela pojavljati nesoglasja, ki so počasi zorela v oster spor. Eden izmed vzrokov je bil, da je dr. Besednjak tudi iz inozemstva hotel odločiti v organizaciji na terenu, kar je bilo praktično skoraj nemogoče. Med zadnjo vojno so vsi voditelji s Titom vred živeli in delali na terenu v stalni nevarnosti. Nihče ni sedel kje na varnem daleč od bomb in pušk. Velik del krivde zadene Ščeka, ki je prav tako hotel ukazovati v goriški organizaciji iz oddaljenega Avberja. Delal je natančno tako, kar je bil deset let prej očital dr. Wilfanu: izvajati je hotel osebno diktaturo. V dokaz naj navedem njegovo malo krščansko, malo politično in socialno gesto. V septembru 1935, ko se je bil spor že zelo poglobil, je Šček poslal nekaterim javnim delavcem v Gorici, katere je plačevala organizacija, pismo z grožnjo, naj ga ubogajo ali pa jim bo ustavil mesečno plačo. Grozil je torej z izstradanjem. Nekateri izmed njih so imeli že družine z otroki.

Počasi sta nastajali dve skupini: Kraljeva in druga, katero sta vodila Šček in od daleč Besednjak.

(dalje)

(12) Šček je zapisoval najrazličnejše stvari, in sicer brez reda, kakor so mu prihajale. Shranjeval je tudi dovoise, izrezke iz časopisov in podobno blago. Nabralo se je 14 obsežnih zvezkov formata 30 cm krat 21 cm. Sedaj so v škofijskem arhivu v Kopru Vsak zvezek nosi naslov »Paberki« ter je označen s tekočo številko. — Gospodu, ki mi je preskrbel podroben seznam tega mnogovrstnega gradiva, se prisrčno zahvaljujem.

ZA ZAJPOSILITEV MLADINE

»Daj človeku ribo in si ga nahranil enkrat; nauči ga ribariti in hranil se bo sam vse življenje«. Pravijo, da je to kitajski pregovor; vsekakor je globoka življenjska resnica; ribo lahko pri-merjamo s službo in ribarjenje s poklicem.

Lažje je dobiti službo, na primer z vsakovrstnimi priporočili, kot pa si ustvariti resen poklic. Vendar pa se lahko tudi službo lažje izgubi, medtem ko je strokovna usposobljenost najboljše jamstvo v dobri ali slabi gospodarski konjunkturi ter v vedno večji selitvi delovne sile iz enega sektorja v drugega razvijajoče se moderne družbe.

To temeljno dejstvo moramo imeti vedno pred očmi, da pri obravnavanju zaposlitvene problematike že v začetku ne zaidemo na stran pota.

DRUŽBENI RAZVOJ

Moderna družba se vedno hitreje razvija: od industrijske revolucije 19. stoletja do tehnološke revolucije 20. stoletja so minila dolga desetletja, medtem ko je bil po drugi svetovni vojni napravljen v nekaj letih skok iz atomske v vesoljsko dobo. Združene države n.pr. so v 8. letih poslale človeka na luno.

Človek je gibal tega razvoja, zaradi česar narašča konkurenca med podjetji in državami, kdo bo dobil ali ustvaril več tehnikov s srednješolsko ter diplomirancev z visokošolsko izobrazbo. Primanjkuje visokokvalificiranih in specializiranih tehnikov ter diplomirancev vseučilišč — poudarjajo podjetja — in to dejstvo kaže, kako šolska struktura zaostaja za razvojem modernih proizvajalnih tehnik. Dodajajo, da bi šolski sistem moral v večji meri izobrazevati in specializirati mladino v skladu s potrebami delovnega tržišča. Po drugi strani seveda se morajo tudi mladinci zavedati, da je za ažurnirano strokovno usposobljenost potreben vedno večji študijski napor, v teoriji in praksi, pri katerem pa jih ne morejo zamenjati niti starši niti profesorji. Pozitiven korak v novi smeri sta reformi oziroma predvideni reformi vseučilišč in višjih srednjih šol. Slednja reforma predvideva tečaj o poklicni izobrazbi za boljšo pripravo na zaposlitev tako za diplomirance po veliki maturi kot za dijake, ki prekinejo študij ter želijo takoj v službo.

O poklicni izobrazbi ter o usmerjanju v poklice dandanes obširno razpravljajo ne samo v Italiji, marveč v vseh razvitih državah. Zaradi te-

ga so Združeni narodi in Evropska gospodarska skupnost že pred leti izdali o tem posebne smernice svojim članicam. V vseh državah naj bi uvedli posebne Ustanove za poklicno usmerjanje in zaposlovanje. Te ustanove naj dajejo dijakom in staršem vse potrebne informacije o vrstah študija in možnostih zaposlitve. Dijakom naj pomagajo pri iskanju zaposlitve v skladu z izobrazbo, katero so si pridobili.

Evropska skupnost poudarja potrebo po skupni politiki za poklicno izobraževanje. Posamezne države in skupnost kot celota naj raziskujejo perspektive za zaposlitev v raznih gospodarskih sektorjih tako s kvantitativnega kot s kvalitativnega vidika. Ustanove za poklicno usmerjanje naj spremljajo mladince ves čas šolanja in tudi po njem. Ustvariti je treba stalne stike med gospodarskim svetom in šolo, ugotavljati je treba potrebe industrije in terciarnih dejavnosti (trgovina, turizem, pomorstvo, bančništvo) ter usmerjati mladince v študije in poklice, ki jamčijo primerno gospodarsko sistematizacijo.

ANKETA MED DIJAKI

V Trstu je bilo zadnja leta napravljenih več anket o zaposlovanju, predvsem po zaslugi Trgovinske zbornice oziroma njenega Študijskega in raziskovalnega središča za usmerjanje v poklice (CESRIP). Analizirajmo te ankete — tako med dijake (zadnji letniki 15. višjih srednjih šol) kot med podjetniki (odgovori 260 podjetij) — ker so zelo poučne.

Iz odgovorov dijakov je razvidno, da jih nad polovico (55 odst.) izbere vrsto šole po svoji nagnjenosti (vsaj domnevni) za določen tip študija; 22 odst. dijakov išče diplomu, ki nudi takojšnjo zaposlitev; 8,5 odst. jih odide v tip šole, katero izberejo starši ali je v skladu z družinsko tradicijo. Samo 1,5 odst. dijakov se odloči za študijsko smer, katero jim svetujejo učitelji. Slednji nizki odstotek — čeprav je izpred nekaj let in se je položaj morda že izboljšal — je značilen, ker kaže na pomanjkanje primernih inštrumentov v šolskem sistemu za testiranje dijakovih sposobnosti in nagnjenosti ter za njegovo študijsko-poklicno usmerjanje. Prav tako je negativno dejstvo, da je vse preveč mladincev, ki pridejo do zaključka višje srednje šole, ne da bi se sploh kdaj vprašali, zakaj obiskujejo določeno vrsto šole in kakšne per-

spektive jim ta šola nudi za poklic in življenjsko sistematizacijo.

Zaradi krepitve gospodarskih, kulturnih in političnih stikov v svetu je znanje tujih jezikov vedno bolj potrebno. V Trstu, ki je stičišče narodov, je seveda to znanje večje kot drugod po Italiji, čeprav bi bilo treba zaradi soseščine Srednje Evrope in Podonavja znatno okrepiti učenje slovensščine in srbohrvaščine ter nemščine.

Po omenjeni anketi je znanje jezikov pri 941 tržaških dijakih (italijanskih in slovenskih) naslednje: 421 jih zna angleščino, 242 francoščino, 182 nemščino, 65 slovensščino, 18 srbohrvaščino, 6 španščino, 4 ruščino, 2 grščino in 1 češčino.

Povprečno 49 odst. dijakov je odgovorilo, da se mislijo po veliki maturi vpisati na vseučilišče. Ta odstotek niha po vrstah šol ter je seveda najvišji na licejih (90-95 odst.), močno pa pade na učiteljskih (54 odst.) in tehničnih zavodih (29 odst.). V Navtičnem zavodu je samo 53 odst. dijakov izrazilo namen, da se bodo po diplomu vkrcali na ladje.

Nad tretjino (35 odst.) anketirancev je povedalo, da bodo nadaljevali študije ali se zaposlili izven Trsta: približno polovica se je izrekla za študije in druga polovica za takojšnjo zaposlitev. Omenjeni odstotek odseka precejšen pesimizem glede gospodarske bodočnosti našega mesta.

60 odst. dijakov predvideva, da bodo naleteli na težave za sistematizacijo. Izjema je Navtični zavod, kjer 92 odst. dijakov sodi, da se bodo z lahkoto vkrcali, če bodo iskali zaposlitev na ladjah.

Nad polovico (53,5 odst.) dijakov, ki so se odločili za vseučilišče, se misli vpisati na znanstvene fakultete, kar je pravilno ocenjevanje perspektiv, katere odpira za bodoča leta tržišče dela. Opozoriti pa je treba na še vedno premajhno zanimanje n.pr. za matematiko, ker je po matematikih povpraševanje v številnih sektorjih, ter za tuje jezike (Šola za tolmače in prevajalce na tržaškem vseučilišču).

Največ dijakov se je odločilo za naslednje fakultete: inženirija 16,8 odst., ekonomija 15,8 odst., književnost 7,7 odst., Magistero 6,7 odst., kemija 6,4 odst., jeziki 6,4 odst., politične vede 5 odst., fizika 3 odst. ter Šola za tolmače, pravo in medicina po 2,7 odst.

Potrebna je pripomba za medicino in pravo. V zadnjem času se iz raznih razlogov veliko več dijakov v Trstu vpisuje na medicinsko fakulteto. Enako pravna fakulteta spet odpira večje perspektive za slovenske dijake, če bodo sprejete zahteve za zaposlitev uslužbencev in funkcionarjev v javni upravi z znanjem slovenskega jezika.

Podobne spremembe v študijski usmeritvi kot v Trstu je opaziti tudi drugod po Italiji. Iz poročila Osrednjega statističnega zavoda v Rimu ISTAT je razvidno, da je v šolskem letu 1973-74 vpisanih v vse višje srednje šole 1.890.382 dijakov in dijakinj ali 88.211 več kot lani. Dalje pada število vpisanih na klasične liceje in učiteljska; pri klasičnih

licejih od šolskega leta 1971-72 in pri učiteljskih že od poprej. Po drugi strani je vedno več šolarjev na tehničnih zavodih (porast 39-40.000 na leto) ter na znanstvenih licejih (1972-73 porast 27.567, 1973-74 porast 31.454).

Precejšnji premiki so pri dijakinjah. Ne kažejo več toliko zanimanja za učiteljske, medtem ko narašča njihovo število na trgovskih akademijah in na znanstvenih licejih. Na slednjih tvorijo že 40 odst. šolarjev.

Dijakom je bilo v anketi tudi zastavljeno vprašanje kakšni dejavnosti se hočejo posvetiti po končanju vseučilišča. Odgovori — upoštevajoč, da je šlo za nekoliko oddaljeno bodočnost — so bili naslednji: 19,5 odst. še neodločenih, 18,7 odst. generične dejavnosti (tudi ta kategorija očitno še ni dokončno odločena), 16,8 odst. šolniki, 11,5 svobodni poklici, 10 odst. laboratorijske raziskave, 10 odst. uradniki, 5,1 odst. tolmači - prevajalci.

ANKETA MED PODJETNIKI

Ta anketa (odgovori 260 podjetij) vključuje vse gospodarske sektorje: industrija (odgovori 82 podjetij), trgovine (37), prevoznitvo in komunikacije (28), kreditni zavodi in zavarovalnice (24), servisi in socialne dejavnosti (10), javna uprava (79).

Podjetjem je bilo zastavljenih večje število vprašanj n.pr. kako sprejemate ljudi v službo, kako izbirate uslužbenca, koliko diplomirancev višjih srednjih šol in vseučilišč imate že zaposlenih, kakšno je vaše mnenje o današnji šoli.

Sprejemanje ljudi v službo se razlikuje po sektorjih. Javna uprava nastavlja ljudi skoraj izključno na podlagi javnih natečajev. Velik odstotek nameščencev sprejemajo v službo z javnimi natečaji tudi kreditni zavodi in zavarovalnice, socialno skrbstvo in sanitarne službe (INPS, INAM, INAIL, ENPAS, Rdeči križ itd.) ter industrija za elektriko, plin in vodo (ENEL, ACEGAT). Drugi sektorji, kot so industrija na splošno, trgovina, prevoznitvo in komunikacije, zaposlujejo ljudi direktno kontraktualno. Pri vseh sektorjih je treba še dodati obvezno nastavljanje določenih kategorij (invalidi, ezuli itd.).

Glede javne uprave je treba mladincem priporočiti branje Uradnega lista, ki pogosto prinaša razpise javnih natečajev.

Velika industrijska podjetja po izbiri kandidatov, večkrat na podlagi psihotehničnih testov, pogosto prirajajo tečaje za specializacijo, ker je šola dala diplomirancev premalo praktične izobrazbe. Pri diplomirancih izstopa pomanjkljivo poznanje stvari, ki v moderni družbi postajajo že elementarne, kot so računski stroji in tehnično risanje. Enako trgovska in špediterska podjetja upravičeno zahtevajo dobro znanje tujih jezikov in stenodaktilografije.

Po številu zaposlenih diplomirancev vseučilišč in višjih srednjih šol je na prvem mestu javna uprava, katero smo že večkrat omenili. Sledijo ji

banke in zavarovalnice. Tudi sektor »prevoznitvo in komunikacije« ima diplomirance obeh stopenj v vseh svojih panogah. Socialne dejavnosti imajo seveda največ oseb z visokošolsko izobrazbo v sanitarni službi. Trgovina zaposluje največ diplomirancev v naslednjih panogah: kmetijski proizvodi, industrijski neživilski proizvodi, pomožne trgovinske dejavnosti. Tržaška industrija ima največ uslužbencev in s tem tudi diplomirancev v tradicionalnih panogah: ladjedelništvo in mehanika. Sledijo kemična industrija, petrokemična industrija, ACEGAT, grafično-papirna industrija, gradbeništvo, tekstilna industrija, živilska industrija in industrija žganih pijač. Diplomirancev z visokošolsko izobrazbo — vsaj po anketi — ne potrebujejo opekarska industrija, mlinarska industrija, slašičarska in konzervna industrija ter industrija tobaka.

Posamezni gospodarski sektorji v Trstu so imeli pred nekaj leti (najnovejših odstotkov še ni) naslednji odstotek diplomirancev vseučilišč v celotnem številu zaposlenih: zavarovalnice 19,4 odst., banke 9,7 odst., pomorsko prevoznitvo 9,3 odst., petrolejska industrija 4,2 odst., ladjedelništvo 3,4 odst., kemična industrija 2,9 odst., pomožne službe prevoznitva 2,6 odst., kartotehnična industrija 1,6 odst., živilska industrija 1,4 odst., železarska industrija 1,3 odst. Povprečje znaša okrog 4 odst.

Podobno je odstotek za diplomirance višjih srednjih šol tale: banke 49 odst., pomorski prevozi 39 odst., zavarovalnice 33,2 odst., pomožne službe prevoznitva 17,5 odst., ladjedelništvo 15 odst., živilska industrija 14 odst., petrolejska industrija 12,5 odst., kemična industrija 11,8 odst., kartotehnična industrija 7,9 odst., železarska industrija 6 odst., trgovina z živili 5,4 odst., tekstilna industrija 2 odst. Iz tega izhaja povprečje 16 odst.

Anketa podjetij vsebuje za petletje 1969-1973 pesimistično ugotovitev, da lahko vsako leto dobi zaposlitev doma samo 26 odst. diplomirancev, tržaških višjih srednjih šol in vseučilišča. Ostalih 74 odst. mora iskati zaposlitev izven Trsta ali se posvetiti dejavnostim, ki ne odgovarjajo študijski diplomi. Omenjena odstotka sta seveda samo povprečje. Za kako vrsto diplome ali doktorata se namreč lahko zaposlitev dvigne na 80-90 odst., medtem ko se za druge utegne približati ničli.

Najnovejši statistični podatki so menda bolj optimistični. Tako ali tako, raven zaposlitve je in ostane povezana s celotnim gospodarskim razvojem našega mesta in dežele.

FURLANIJA - JULIJSKA KRAJINA

Trst je glavno mesto Furlanije - Julijske krajine, zaradi tega še nekaj besed o gospodarskem in socialnem položaju ter o zaposlitvi v vsej naši deželi.

Število prebivalcev v naši deželi se zadnja leta ni kdovekaj spremenilo. V letih 1969-1971 n.pr. se

je povečalo samo za 0,1 odst., to je približno od 1.198.000 na 1.203.000. Po drugi strani se je število ljudi, ki ne pripadajo delovnim silam (otroci, starčki, študenti), dvignilo za 1,7 odst. ali od okrog 744.000 na 766.000. Sledni pokazatelj je pozitiven, ker na splošno odseva povečanje družinskih dohodkov, zaradi česar se zmanjša potreba po zaposlitvi gospodinj, upokojenecv in študentov.

Značilno je, da je v obdobju 1962-1973 — kot poroča ISTAT — v Furlaniji Julijski krajini padlo število tako zaposlenih kot brezposelnih. Število zaposlenih se je zmanjšalo od 490.000 na 420.000 ali za 14 odst. Se veliko bolj pa se je znižalo število brezposelnih in sicer od 20.000 na 12.000, to je za 40 odst. Zadnja tri leta se število brezposelnih takorekoč ni spremenilo ter znaša 2,8 odst. aktivnega prebivalstva, kar je v razvitih državah nekaj običajnega že zaradi premikov delovne sile iz enega sektorja v drugega. Tehnološki razvoj v industriji zamenjuje človeka z elektronskim strojem, a po drugi strani se odpirajo nova delovna mesta v terciarnih dejavnostih (zlasti sanitarne službe in turizem) ter v kvaternarnih dejavnostih (znanstvene raziskave).

Za podrobnosti o nihanju v posameznih sektorjih se povrnimo k triletju 1969-1971. V kmetijstvu je število zaposlenih padlo za 13,1 odst. ali od 66.000 na 53.000, medtem ko je ostalo stacionarno v industriji (194.000) ter v terciarnih dejavnostih (179.000). V vseh sektorjih so nato premiki v dveletju 1971-1972: v kmetijstvu padec od 53.000 na 43.000, v industriji padec od 194.000 na 189.000 ter v terciarnih dejavnostih porast od 179.000 na 188.000. Zaposlenih v industriji in v terciarnih dejavnostih je takorekoč že enako ter te številke potrjujejo važno dejstvo, da se tudi naša dežela po zgledu razvitih držav presnavlja iz »industrijske družbe« v »servisno družbo«.

Žalostno protislovje v današnjem družbenem razvoju pa je zlasti to, da se po eni strani izseljujejo v tujino ljudje iz Beneške Slovenije in Karnije, a po drugi strani v podjetjih že primanjkuje specializirane delovne sile, čeprav manjka bolj specializiranih ročnih delavcev kot specializiranih diplomirancev. V gradbeništvu v Trstu je povprečna starost delavcev lani dosegla že 52 let, kljub temu da zidar mesečno zasluži 400 - 500 tisoč lir. Električarji, inštalaterji in mehaniki tarnajo, da ne morejo dobiti vajencev, čeprav v velikem mestu — kot je Trst — tak specializiran delavec lahko zasluži takorekoč, kolikor hoče.

Specializacija enako postaja nujnost celo za diplomirance z visokošolsko izobrazbo: med odvetniki primanjkuje dobrih penalistov, med komercialisti davčnih izvedencev, med zdravniki o-kulistov in dentistov.

Tako zaključujemo z argumentom, s katerim smo začeli: strokovna usposobljenost — specializacija. To namreč pomeni poklic in s tem tudi — zanesljiv kos kruha.

VELIKONOČNA LEGENDA

novela

Napočila je žalostna smrtna ura. Križanega so povili v belo platno in odnesli v grob, ki je bil pravzaprav votlina. Vojaki so vhod te votline zmagoslavno zaprli. Od nekod so namreč privalili veliko skalo in jo potisnili k vhodu v votlino. Oblastniki so pred Kristusov grob postavili stražo.

Z modrega neba je pripekalo razbeljeno sonce. Na obrazih vojakov so se risale drobne potne kapljice. Zemlja je počivala v globokem opoldanskem spanju. Skalnato gorsko področje, v katerega je bil vklesan božji grob, je žarelo v tišini. Pokrajina je bila tiha in mirna, podoba je bila, da je to lepa, prijetna pokrajina.

Oba vojaka sta strmela v tišino. V njuno notranjost so prodirali rahli, nežni šumi utrujenega sveta. Stala sta tam pod toplim velikonočnim soncem in gledala na razgrete svetle skale.

Opojno je dehtela pokrajina. Cvetje je odprlo svoje velike, pisane liste, timijan je omamno vroče in zapeljivo dišal proti božjemu grobu.

Vojaka sta še stala na straži. Potne kapljice so se še lesketale na njihovih čelih, kot da bi bile božje plačilo za trud straženja in pokorščine.

Skala, ki je zapirala vhod k božjemu grobu, se je lesketala v opoldanskem soncu sredi opojne rastlinske vonjave. Nobena senca ni legala na to usodno skalo. Bila je nedotaknjena, svetla in trda.

Marija in Magdalena sta prišli po strmi poti k božjemu grobu. Vendar sta se predčasno ustavili. Nista hoteli vznemirjati obeh stražarjev, saj sta morda ta dva čuvala tišino in nedotakljivost božjega groba.

Stražarja sta gledala proti obema v previdni razdalji stoječima ženama. Vendar nista rekla niti besedice, saj sta vedela, da ju ti dve žalostni bitji ne bosta motili. Le kdo bi naj ugrabil ali ukradel truplo Križanega? Ti dve ženski zagotovo ne! Preje večnost sama!

Tako sta vojaka torej stala pred božjim grobom in še vedno je pokrajina molčala in še vedno je dehtelo močno dišeče cvetje.

Kar naenkrat pa je švignila ostra, črna senca čez skalo ob grobu. Vojaka sta prebledela, podoba je bila, da sta se prestrašila, čeprav se je po skali zarisala samo senca.

Sonce je močno bleščalo. Zato sta si stražar-

ja zastrla pogled z dlanmi. Mislila sta si, da bo sta tako bolje videla, kaj se na skrivnostni skali dogaja.

Spet sta lahko videla senco, črno in neprizanesljivo senco, kako se premika preko zaklete skale ob vhodu.

Stražarja sta se obrnila. Gledala sta proti Mariji in Magdalenji, a ti sta bili precej oddaljeni. To ni bila njuna senca. Nasprotno, obe ženski sta že stopali po strmi, kamniti poti navzdol, čez še vedno tiho, dehtečo pokrajino.

Spet sta stražarja pogledala na kamen, ki sta ga morala stražiti. Zdaj je bila senca razločnejša, ostra in trda kot črni kamen. Stražarja sta gledala proti skalo zaprtemu božjemu grobu in bolj ko sta gledala, manj sta mogla verjeti svojim lastnim očem.

Podoba je bila, da se po skali riše senca črnega, neprizanesljivega, a tudi potuhnjenega človeka.

Tedaj je rekel eden od stražarjev: »Spominjam se nekega človeka, ki se je obesil zaradi tridesetih srebrnikov, ki jih je nosil v žepu. V gozdu je visel na mladem, zelenem drevesu. Snel sem ga iz zanke in ga položil na zemljo. Tudi njegov obraz je bil tak, kot ta senca na skali, črn, preklet in trd.«

Drugi stražar pa je rekel: »Sence so mirne. Ta pa hiti sem in tja, kot da bi hotela uiti prekletstvu.«

Tedaj sta se vojaka zbala.

Nenadoma je stal pred njima v belo oblačilo odet mladenič. »Ali sta videla Judeža Iškarjota, osamljenega, s kesom v srcu?«

Še bolj sta se vojaka prestrašila. Zmajala sta z glavama. Nič takega nista videla. Le senca sta videla, ki je plesala in bežala po veliki, skrivnostni skali.

V belo oblačilo odeti mladenič je bil angel. Ni mogel slutiti, da je nekaj ostalo skrito in zakrito človeškim očem, čeprav je bil nekoč tudi sam človek. Žalostno je odletel s kamnitega kraja.

Tudi črne, trde sence ni bilo več na skali. Na peščenih tleh pa so žarele ostre, trde stopinje. Bile so kot vžgane v svetli prah, kot da bi tod stopal kak nesrečnež z gorečimi petami. Eden od vojakov se je sklonil, da bi pobral nekaj svetlega, dragocenega, ki je spominjalo na dragulj. Toda tisto svetlo, bleščeče na tleh ni bil nikakršen dragoceni kamen! Vojak je vzdignil tisto skrivnost, ki se je svetila kot sijajen kamen, v roki pa mu je ostala žalostna solza.

Še bolj sta se vojaka prestrašila.

Tako je minil dan v strahu in omotici.

Kmalu se je stemnilo. Noč je bila viharna in polna bliskov in ognja. Nenadoma je nastal velik potres. Skala se je odvalila in Jezus je vstal od mrtvih, kakor je bil rekel.

Vojaki pa so bili skoraj mrtvi od strahu.

»Ta je bil res Sin božji,« so šepetali in verjeli.

ANKETA

Nedavni dogodki v zvezi s sovjetskim pisateljem Solženicinom so znova potisnili v ospredje nekatera vprašanja, ki zanimajo tudi mladega človeka. Saj si je vprašanja o politični angažiranosti umetnika zastavil že prej, vendar pa je usoda tega velikega pisca prebudila nove polemike o dilemi človek - umetnik.

Mladi se sprašujemo, ali smemo ločiti umetnika od človeka, ali ima pravi umetnik večjo odgovornost pred družbo in potemtakem morda tudi večje pravice in privilegije — in ali je sploh prav, če se umetnik politično, družbeno-socialno ali kako drugače angažira. Morda bo starejši rod zanimalo, da se mladina današnje skrajno potrošniške in skomercializirane družbe zanima tudi za kaj takega.

Anketirali smo nekaj mladih ljudi, ki so ne glede na nazorsko - politično opredeljenost radi orgovarjali. Tukaj so vprašanja in odgovori.

Prvo vprašanje:

Človek in umetnik, slabič in osebnost, realnost in mit. Ali je mogoče to združiti v eni sami osebi?

— Vsekakor moramo ločiti med umetnikom in človekom. Izkušnje nam povedo, da so mnogi umetniki v privatnem življenju, v družbeni dejavnosti in v odnosih do sočloveka pravi slabiči.

— Jaz mislim, da je nujno gledati na umetnika tudi kot na navadnega človeka z vsemi možnimi napakami. Umetnik ima pač samo dar za pisanje in opazovanje, tako kot ima morda kdo drug dar za matematiko.

— Moramo gledati na umetnika tudi kot na človeka, saj v svojih delih izraža lastna čustva in svoje prepričanje, ki so del njegove osebnosti.

— Človek in umetnik sta ena in ista oseba, s to razliko, da umetniška plat upodablja poleg gole realnosti tudi vse upe in stremljenja, ki mu v praksi niso lastna.

— Berem pisatelja, se navdušujem zanj, ga znova prebiram in se opajam. Kadar pa ga spoznam kot sozemljana, mi prepogosto navdušenje zamre.

Drugo vprašanje:

Ali si kdaj opravičil dvomljivo dejanje človeka, ki je velik umetnik?

— Res se zgodi, da včasih opravičimo nekatere nenavadne ali celo naravne poteze umetnika, češ, saj je vendar umetnik! Vendar se s tem ne strinjam. Zaradi »umetnosti« je bila oskrnjena že marsikatera iskrena vera v človeka!

— Kakor človek, tako je tudi umetnik dolžan prevzeti določene odgovornosti, imeti čut za pravičnost ter se zavdati, kaj je prav in kaj ne. Zaradi samega dejstva da je

nekdo umetnik, ne moremo opravičiti njegovih nenačelnih dejanj.

— V pravem umetniku najdemo odseve lastnih stremiljenj in gledanj, kajti človeški element v njem mora imeti nekaj skupnih potez z vsemi ljudmi. Kako je mogel na primer Prešeren pretresljivo in občuteno napisati »Nezakonsko mater«, ko vendar poznamo njegovo razmerje z Ano Jelovškovo? Človek je žival in angel. V življenju niha med obema skrajnostma. In umetnost, slutnja neskončnega in večnega, ga rešuje in uresničuje obenem.

— Po mojem ne smemo opravičiti dejanj človeka samo zato, ker je umetnik. To je podobno tistemu členu italijanske zakonodaje, ki zmanjša kazen morilcu, če je ubil nekoga zaradi užaljene časti.

— Življenje nas uči, da je nujno včasih zatisniti eno oko pred sosedovimi napakami.

— Človeka sodimo po dejanjih, ne pa po namenih ali mislih!

Tretje vprašanje:

Se ti zdi prav, da je pisatelj politično angažiran in ali ga zato ceniš bolj ali manj?

— Mislim, da mora biti vsak pisatelj vsaj malo politično angažiran.

— Umetnik naj bo politično angažiran, a iz njegovih del naj govori iskanje novih poti, pobuda k razmišljanju. Umetnik brez socialne dimenzije je kot vrtnar, ki goji rastlino brez ljubezni. Zato ne bi bilo prav, če bi obšel družbene probleme.

— Pisatelj-umetnik ne bi smel biti politično angažiran. Vendar pa mu moramo dopustiti neko pripadnost.

— Pisatelja ne moremo obsojati, če je politično usmerjen. Kot vsi drugi ljudje, ima tudi on pravico do svojega prepričanja.

— Mnenja sem, da ima lahko umetnik svojo politično idejo, ne bi pa smel biti politično angažiran, to omejuje objektivnost njegovega pisanja.

— Čudno se mi zdi, če umetnik ne bi bil politično angažiran. Danes je namreč nemogoče ne zavzeti glede tega lastnega stališča. Umetnik, ki bi živel samo za umetnost, bi moral biti slep, gluh in nem, živeti sam na samotnem otoku. Umetnik pa mora biti občutljiv, o vsem obveščen in pristen.

— Umetniki, ki gredo v politične skrajnosti, mi gredo na živce!

— Mislim, da umetnik ne bi smel biti politično angažiran, ker umetnost ne bi smela imeti nič skupnega s tisto veliko »svinjarijo«, ki se imenuje politika. Bojim se, da na primer danes Solženicina na zapadu bolj povzdigujejo zaradi njegovega nasprotovanja Sovjetski zvezi kot pa zaradi res velikih stvari, ki jih je napisal.

— Politična angažiranost pomeni včasih boj proti nasilju, pot k svobodi. V takem primeru je umetnikova dolžnost biti angažiran.

Četrto vprašanje:

Ali se ti zdi, da je pisateljeva osnovna dolžnost iskanje resnice in objektivnosti ali kaj drugega?

— Zdi se mi, da je ekstremizem take ali druge vrste, velika omejenost, ki si je umetnik ne sme privoščiti. Prav

tako tudi laž razvrednoti umetnost, ki naj bi bila čim popolnejša sinteza resnice, ki se nam odkriva v času.

— Umetnik mora stremeti za čim večjo objektivnostjo do svetovnih dogodkov in ne sme nikdar zapirati sebi in drugim oči s frazami, ki ne povedo nič.

— Zame je važno tudi, kako pisatelj piše, in ne samo, o čem piše.

— Glede na svetovne dogodke mora biti pisatelj luč objektivnosti. V fabulističnem pisanju pa je zame važno samo, kako zanimivo piše.

— Neobjektiven pisatelj je po mojem nezrel in nerazgledan.

— Objektivnost ne more biti cilj pisanja!

Peto vprašanje:

Zakaj občuduješ nekega pisatelja?

— Občudovanja so vredni po mojem vsi tisti pisatelji, ki so bili zmožni jasno in razumno posredovati drugim svoja čustva.

— Mislim, da lahko občudujem in cenim pisatelja ali pesnika, ki ni vezan samo na določeno tematiko, ampak je vsesplošen glede na dobo in zanimanje. Ne sme se ozirati na to, ali bo njegovo delo ugajalo javnosti ali pa ne.

— Občudujem tistega umetnika, ki zna govoriti človeški skupnosti v imenu nešteti neizgovorjenih besed bližnjega.

— Občudujem tistega pisatelja, ki je odsev svoje dobe in nam jo je znal posredovati v lepem, čistem jeziku.

— Težko je odgovoriti na to vprašanje. Mislim pa, da vsi občudujemo pisatelja, ki nam je nekje s svojo problematiko blizu.

Na vprašanja so odgovarjali višješolci: *Majda Košuta, Vesna Sosič, Patricija Petaros, Jasna Repinc, Tanja Rebula, Marjan Kravos, Boris Valentič, Peter Štoka, Dani Žerjal* in še nekdo.

Vprašanja je postavila Barbara Lapornik

NE PREPIRAJMO SE PRED OTROKI!

Vsi psihologi so si edini v tem, da prepiri v družini zelo slabo vplivajo na otroke in škodujejo njihovem duševnemu razvoju. Vendar pa se premalo zavedamo, da ne motijo otrokovega notranjega miru samo hudi prepiri, ampak tudi navadni vsakdanji prepirčki, križanja mnenj med starši, itd. Temu se sicer ne moremo izogniti (in bi tudi ne bilo prav, da bi se eden od zakoncev podredil volji drugega, pa čeprav »zaradi ljubelega miru«), a pazimo, da do tega kresanja ne pride pred majhnimi otroki. Otrok namreč ne zna ločiti, če gre zares ali ne. Vidi samo, da dva človeka, ki ju ima tako rad, nastopata drug proti drugemu ali se prepirata celo zato, ker tekmujeta za njegovo naklonjenost. On pa bi za vsako ceno rad ohranil ljubezen obeh, ki pomeni zanj tudi najboljše varstvo. Ne bomo tu govorili o hudih nesoglasjih v že načetih družinskih skupnostih, kjer je položaj otrok včasih naravnost tragičen. Danes govorimo o čisto normalnih družinah, kjer pa oče ali mati delata hude napake največ zaradi nevezgojenosti in neobvladanja samega sebe. Zreli starši bi morali spoštovati nekatera pravila; morda bi bila najvažnejša tale:

1) Zakonca se ne bi nikoli smela prepirati pred otroki. S tem pa nikakor ni rečeno, da bi morala mati vedno popustiti očetu (ali obratno). Nasprotno — včasih, če je mati prepričana, da oče greši s prestrogo vzgojo ali nedoslednim izvajanjem »očetovske oblasti« ali na katerikoli drugi način, mora udariti po mizi in se tudi pošteno skregati, če je potrebno, toda daleč od otrokovih oči in ušes. Isto velja seveda za očeta, če se ne strinja z ženo.

2) Otrok naj ne bo nikoli zaupnik matere ali očeta, če med njima ni soglasja. Včasih se to zaupanje otroku, ki se začne malo za šalo malo za res, stopnjuje do nepričakovanih razsežnosti in privede do neslutelih posledic. Tudi ko je v resnici položaj enega partnerja nevzdržen (morda zaradi pijančevanja, nezvestobe, itd.), je zaradi otrokovega duševnega miru bolje, če prikrivamo to stanje, kot pa da nanje opozarjamo, samo da bo otrok »držal z nami«.

3) Oče ne sme dovoliti skrivaj tega, česar mama ni dovolila, in obratno. Niso tudi redki prizori, ko eden od staršev otroka okrega ali kaznuje, drugi pa ga hitro tolaži: »Revček mali! Pridi, pridi k meni!« Ne zavedajo pa se, da s tem sami učijo otroka, kako izrabljati nesoglasje med starši. Vsako najmanjše nesoglasje povzroči razpoko v zidu avtoritete in spodbuja otroka, da se skuša otresti tega »jarma«. To mu bo tudi kaj hitro uspelo, če ne bo čutil pri starših enotnosti, doslednosti in trdne volje.

4) Starši ne smejo oponašati drug drugemu napak in slabosti. Otrok želi, da so njegovi starši perfektni in jih želi posnemati. Zato ga boli, če sliši na primer: »Ti si površen kot oče...«, ali: »Si občutljiv kot mama!« ali pa še kaj slabšega. S časom bo sam spoznal, katere lastnosti obeh roditeljev je bolje, da ne posnema. Toda tako nasilno »odpiranje« oči mu povzroča trpljenje, obenem mu spodkopava avtoriteto staršev.

Naša dolžnost je, da nudimo otroku mirno in vedro otroštvo. Ne moremo si privoščiti, da bi dajali duška svoji živčnosti in nevzgojenosti pred otroki, tudi če bi nam to včasih zelo prijalo.

SKRIBIMO ZA ZDRAVJE

Le redkokdo do kraja razvije svoje prirojene sposobnosti. Zdravniki stalno ugotavljajo pri ljudeh mnoge telesne in duševne slabosti (nevroze), stalna utrujenost in neodpornost, skrušeno držo in prave telesne deformacije, krčne in zlate žile, slabokrvnost itd.

Poleg tega se pojavljajo pogostni prehladi, nalezljive bolezni, kronična vnetja dihal, poapne nje žil, povečani krvni pritisk, oslabelost srca, možganska in srčna kap, sladkorna bolezen, posledica alkoholizma ipd. Hkrati se močno množijo hude nesreče na cestah in pri delu.

Glavni vzrok omenjenih bolezni in nesreč je nenaravni način modernega življenja. Temu se pridružujejo premnoge odgovornosti in dolžnosti, enolično in utrudljivo delo, industrijska in mestna atmosfera, predolgo bivanje v notranjih prostorih, pomanjkanje časa za razvedrilo v naravi, nepravilna in pogosto preobilna hrana, pretiravanje v kajenju, uživanju alkohola in raznih tablet.

Kot zdravila proti omenjenim težavam nava jajo zdravniki zlasti polnovredno prehrano, redno telesno vzgojo, šport, zmerno in trezno življenje in vrnitev k naravi.

DOBRO SPANJE POL ZDRAVJA

Iz lastnih izkušenj vemo, kako slabo se počutimo, če nismo dobro prespani. Nerazpoloženi smo in nobeno delo nam ne gre od rok. Toda če je to le prehodno, si že opomořemo, veliki siromaki so pa tisti, ki stalno slabo spe.

Spanje je življenjske važnosti. Pri dojenčkih merimo njihovo zdravje po tem, koliko in kako

spe. Med spanjem se otrokov organizem krepi in razvija. Znanstveniki trdijo, da bi človek, ki bi mu preprečevali spanje, omagal hitreje, kakor pa če bi ostal brez hrane.

Koliko spanja potrebujemo? Dojenčki prespe kar dve tretjini dneva, odrasli pa le eno tretjino. Otroci morajo spati vsaj deset ur, odrasli pa osem ur.

Na spanje vplivajo tudi različni zunanji vplivi: znano je, da ročni delavci ali kmetje spe bolj trdno kakor pa unski delaci. Lahko se dobro napiš tudi ne glede na to, da ne spiš ponoči celih osem ur, pa si za to po obedu privoščiš urico spanja. Predvsem moramo v tem dobro poznati sami sebe in si privoščiti toliko spanja, kolikor ga potrebujemo.

Če slabo spite ali sanjate hude sanje, morate pomisliti, kaj je temu vzrok. Največkrat so vzrok skrbi ali huda čustvena razgibanost, dostikrat pa tudi neprimerna, težko prebavljiva večerja ali ležanje na hrbtu.

Znano je, da zlasti starejši ljudje slabo spe, ki pa tudi ne potrebujejo toliko spanja. Zanje je včasih kar dovolj sedem, pa tudi šest ur spanja, da si odpočijejo.

Dobro spanje je odvisno tudi od našega duševnega razpoloženja. Če bomo sami prepričani o tem, da ne bomo mogli zaspali, se bo to tudi res zgodilo. Prav tako je tudi veliko več domišljije v tem kakor resnice, da ne moremo zaspali, če zvečer pijemo pravo kavo. Koliko prave kave dnevno popijejo ljudje po svetu, pa nanje čisto nič ne vpliva! Drugače je seveda, če prave kave nisi navajen, potem je boljše, da je zvečer po sedmi uri ne piješ.

Mnogi, ki trpe na nespečnosti, si pomagajo s tem, da uživajo tablete za spanje. Te seveda pomagajo zlasti, če nam jih predpiše zdravnik. Ta pomoč je pa le začasna, ker se polagoma organizem nanje navadi in potem nič več ne učinkuje. Tudi sicer ta zdravila slabo vplivajo na organizem. Ljudje, ki stalno uživajo uspavalna sredstva, postanejo razdražljivi, živčni.

Zato se raje poslužimo naravnih pripomočkov, da bomo zvečer dobro spali. Če moremo, si privoščimo kratek sprehod po svežem zraku. Skrbi skušajmo odložiti za naslednji dan, saj ne bodo nič manjše in lažje, če si bomo še spanec pokvarili z njimi. Preden ležemo, popijmo kozarec sladke vode ali kamiličnega čaja.

Ne pozabimo tudi na to, da je za dobro spanje važno, da spalnica ni pretopla. Najprimernejša temperatura je 13 stopinj Celzija. Za dobro spanje je vedno boljše, da je v sobi hladneje kakor pa preveč toplo.

Zelo neprijetno je spati v sobi, kjer nekdo smrči ali »dreto vleče«, kakor smo včasih rekli. Smrčanje povroča zožitev v nosu, skozi katerega gre zrak pri dihanju. Večinoma smrče ljudje takrat, kadar leže na hrbtu. Zato je dobro, da si

tisti, ki ponoči smrčijo, pritrdijo na hrbet na srajco malo blazinico, ki jih ovira da ne leže na hrbtu. Sicer pa je smrčanje znak dobrega, globokega spanja in se tisti, ki smrči, zjutraj zbudi spočiti, drugi pa, ki so ga morali poslušati, so pa seveda utrujeni.

Da smo po spanju spočiti in sveži, je važno tudi to, kako se zbudimo. Ropct budilke, ki nas hipo poma vrže iz globokega sna, lahko pri živčno razdražljivih ljudeh zelo slabo učinkuje in neredko povzroči pravi živčni šok. Če hočemo koga prebuditi, storimo to narahlo, obzirno in ne zadnjo minuto — raje malo prej, da ima še čas, da se malo pretegne v postelji, preden vstane. Le tako mu bo nočni počitek res polno koristil.

DID

MILENA MERLAK, Dunaj

Velikonočni pirhi

Za Veliko noč si bomo podarili veliko pirhov. v pirhih, pod pisano pobarvanimi lupinami, je skrito upanje, kal novega življenja, rdeči pirhi so kaplje Jezusove krvi, so simbol trpljenja, simbol križeve poti, ki jo je prehodil odrešenik pred dnem vstajenja.

Za veliko noč si bomo podarili veliko pirhov. zvrhan pehar že čaka na praznični mizi, to so pirhi hvaležnosti, ljubezni in dobrih želja. pirhi s srčastimi ornamentami in veselo Alelujo, pirhi toplih besed za vse ljudi na zemlji, pirhi miru za vse narode na modrem planetu, pirhi čiste vode za vse reke, jezera in morja, pirhi čistega zraka in sončnega prostora, pirhi za vse preganjane in izumirajoče vrste.

Veliko pirhov si bomo podarili za veliko noč. na dan zmage nad smrtjo, dan vstajenja. Jezus nam vsem podarja veseli pih odrešenja.

VELIKA MAŠA

(nadaljevanje s 47. strani)

Zdaj leži na njegovih mogočnih ramenih. Vijoličasti grozdi na rožnati svili se izbočijo na širokih plečih, nabrekli kot za trgatev, ko vzdigne monštranco. Orgle usujejo mogočen *Tantum ergo*, ko se zasuka proti množici.

V njem se vzdigne pradavna pobožnost, zanosna in vznemirljiva. Prihaja vanj iz samega kamnitega tlaka, izlzanega od rodov. Prihaja iz baročnih oltarjev s svetniki, izglodanimi in upadlimi od stoletnih priprošenj. In iz trpečih in razžaljenih tam spodaj.

»Oj ti mesto betlehemske, ki nas nočeš prenočit...« se ubirajo v njegovo občutje pevci. Vsa cerkev povzame za njim staro ljudsko:

»Ko pa iz mesta prideta, bajtico zagledata, tam na slamci, v revni štalci...«

Kje je že mesto jeruzalemsko, kje mesto rimsko, — samkaj, med pastirje in kopače in knape je prišel za Njim. Arne, bajtaški sin, duhovnik iz ljudstva za ljudstvo. Nekoč slaven predavatelj na papeški univerzi, sedaj vrnjen kamniti betlehemske čistini.

»... oj te zvezde betlehemske, milosti nam trosijo...« izzveneva zadržaja kitica, in on postaja znova, kar je bil, njihov brat v vsem. Kakor oni močan in šibak, krhek in silak. Človek ki zna goreti prav tako od vere kot od mesa. Ne pred njimi, z njimi na isti poti Navkreber.

Korak mu je skoraj neslišen, rahel. Za njim gre le šelest njegovih belih oblačil, ki dišijo po sveže opranem.

Zgoraj zbrano poklekne in se za trenutek zagleda v svoje roke, naenkrat domač sam sebi. Nič več duhovnik na leci. Eden preprostih z betlehemske poljan, ki se je vzdignil, da gre za Njim. Da vstane, in popelje druge za seboj.

In ko je vstal in dvignil roke, se je sama od sebe zluščila z njega siva rimska učenost. V sebi je zagledal ležati, gole in čiste kot bele kamne, že davno pozabljene besede, težke od resnice. Spoznal jih je in ni se jih bal.

Molk v klopih se je gostil kot pred nevihto, zato je moral planiti vanj nepričakovano. Toda nagovor se mu je utrgal bolj rezko in tršasto, kot je želel. Začutil je hladni piš, ki je šel skozi množico. Ni ga zmedlo. Z glasom se je vzpel kakor postovka, sledeč polnemu navdihu. Cerkev je zavrvala, se spet oddihala in znova vznemirjala. Vse bolj jo je vodil za seboj. Njegov zanos se je počasi učiščeval kot mlado vino. Besede so jele padati počasi in težko kot jabolka v jesensko travo, trgajoč se nekje iz grenkega naročja njegove reveške mladosti. Srca so se spočivala.

Vas ga je spreobračala. Pozabil je vse lepoumniške okraske, po katerih je tako slovel. Od-

povedal se je vsej svoji erudiciji. V zameno pa je odkril močan nov izvirek, lahko se je sklonil tesno nadenj, da je občutil v nosnicah njegovo rezko svežino.

Zdaj, ko je bil tako blizu preprostemu človeku, je bil tudi Bog bliže. Zakaj nobena publika ni zahtevnejša od te tu spodaj, ki spregleda praznino tvojega napihnjenega in izrezljanega sloga. S tistimi nezaupljivimi očmi, vajenimi hudega, koplje vate, vse doklar ne izkoplje do tja, kjer se skrivaš. Hoče te vsega. Kakor On.

Bilo je za njim. Mehki zvoki orgel so ga zalili in ga pospremili po stopnicah z lece. Vrsta po sredi cerkve se je valujoč razpirala. Kakor da se pred njim šumno razmikajo valovi in se za njim spet zapirajo. Hodil je s svojo visoko postavo in širokimi rameni med njimi kot Mojzes čez Rdeče morje. Ko so se valoovi spet strnili, je stopil pred oltar. Gazil je rdeče rjavo preprogo, mehko ko jesensko listje, se dvigal navkreber na plano, v Glorijo.

V svetlobi, ki je rasla zunaj za okni, je tedaj stari baročni oltar zagorel v zlato žoltem požaru. Poter Arne je stopil vanj in razpel roke. Poldoben je bil hrastu na pobočju, ki se je z rameni izkopal iz nevihte in sedaj v poplavi luči sije od zmage.

Prsi so mu zapiale, ko je za seboj čutil plivanje množice, naraščajoče kot plima. So ga sprejeli za svojega?

Ko je zagrmel bas Glorije, so zažvenketali svečniki in stekleni obeski na velikem lestencu in organistu so se utrgale orgle, da je pozabil počakati na pevce.

Sonce se je trgalo izza hribov, zastrtih z jutranjo meglo, a že z jasnimi obrisi novega dne. Vse razvidnejšimi očesu, — in srcu.

Kdaj pride ura, ko bo zašlo? Zame, zate, za vse. Tudi za patra Arneja, župnika šentjernejskega. Takrat bo tako prazno v stari farni cerkvi. Kje bo mogočni bas, da zapoje: »Ko se bosta majala nebo in zemlja!« Lestenci se ne bodo več stresli od Glorije, Rdeče morje se ne bo več razprlo pred Mojzesom s širokimi rameni. Zagrnilo se bo za njim. Viharji v njegovih prsah se bodo upokojili za vselej.

Na otoku sredi zasnežene Dolenjske bosta njegov Rim in njegov Betlehem. Senca srednjeveške cerkve bo kot zavetna perut varovala njegov mir. Le tu pa tam bo šel nemiren veter od severa čez grob, nekdo bo na tujem mislil nanj. Noč bo zlovešče razprla oči, polnočni veter se bo opotekel krog cerkve.

Potem bo zvonik raztegnil svojo hrušasto senco nad grobove. Cerkev bo zasijala vrh griča kot bel labod na grebenu črnega vala.

Ali pa tisto ne bo bel labod, ampak Lepa Vida, ki bo vsa bela, z razpuščenimi lasmi prišla prižgat lučko na grobu...

MARTIN JEVNIKAR

ZAMEJSKA IN ZDOMSKA LITERATURA (nadaljevanje)

Vladimir Truhlar

R I M

Vladimir Truhlar, jezuit in profesor za duhovno teologijo na Gregorijani v Rimu, je izdal vrsto znanstvenih del teološke vsebine v različnih jezikih, a tudi štiri pesniške zbirke. Dve sta izšli v Buenos Airesu pri Slovenski kulturni akciji: NOVA ZEMLJA (1958) in RDEČE BIVANJE (1961). O obeh sem že poročal v *Mladiki* (1969,199).

Leta 1969 je združil obe zbirki in ju izdal pri Mohorjevi družbi v Celju pod naslovom V DNEVIH ŠUMI OCEAN. Dodal je sedem novih pesmi, vse pa razdelil na devet ciklov. Knjigi je napisal esej Edvard Kocbek.

Ta zbirka je po miselni in jezikovni zgradbi višek slovenske religiozne lirike. Pisatelj Alojz Rebula je zaključil svojo izčrpno oceno z besedami: »Skratka, opraviti imamo z izjemnim pesniškim pričevanjem, ki se uvršča v vrhunec naše današnje pesniške zmogljivosti. To je poezija, prevedena v slovenščino iz nekega drugega, širšega in vesoljnega jezika, kakor je jezik naše tekoče literarne prizvodnje.« (*Družina*, Ljubljana, 7. junija 1970, str. 11). Zbirko je prevedel v italijanščino, a še čaka založnika, prof Luigi Michieletto, bivši študent padovanske univerze.

Leta 1973 je izšla pri MD v Celju četrta Truhlarjeva pesniška zbirka, in sicer LUČ IZ ČRNE PRSTI. V zbirki je dvajset daljših pesmi, o katerih pravi avtor v spremni besedi, da so nastale spomladi 1970, in nadaljuje: »Navdih se je navezoval na teološki razmislek ob pisanju knjige o raznih oblikah, današnje družbene in še posebej cerkvene kritike in kontestacije. Knjiga je pri celjski Mohorjevi družbo izšla z naslovom Katolicizem v poglobitvenem procesu in bo bravcu, če jo pozna, v marsičem olajšala umevanje pesmi.«

Pesnik poje o razmerju človeka do narave, o novem gledanju na vlogo Cerkve v svetu, o krščanstvu in zemlji, o delovanju Kristusa in sv. Duha v vesolju, o novi vlogi človeka v Cerkvi od laika do papeža. Vse pesmi izpovedujejo v prvi osebi kraji: Blejsko jezero, Triglav, Ljubljana; rastline: Orhideja; živali: Konj, Nuna in kanarček; ljudje: Ministrant, Misijonar, Duhovnik, škof, Kardinal, Papež; ljudje o novih pogledih na praznike: Advent, Velika noč, Binkošti, Telovo; in končno ljudje kontestatorji: Kritik v Cerkvi, Kristjan revolucionar, Podtalna Cerkev, Nebo.

Vsaka pesem je svet zase, polna novih pogledov na sodobno življenje in razmere, zato je treba na kratko analizirati vsako, če hočemo spoznati Truhlarjeve nazore. *Blejsko jezero*: V vodi, ki jo prejema iz Radovne, je še bistrina narave, na severu pa se spušča v jezero »sivi notranji svet ljudi«. Vendar so v jezeru tudi podobe Gradu,

Otoka in Straže »in v teh podobah / oči, / ki že vešove / zro v ljudi / okoli mene, / v tisto, / kar je v njih pokončno kot Grad, / čisto / kot zelena Straža, večno v svoji skrivnosti kot Otok«. — *Triglav*: Ko so se Slovenci pod tujcem bali konca, »so rasli / v mojo belo, / uporno / klenost«. Zdaj so se pomehkužili, vozijo se nanj z žičnicami in čakajo, da ga bo spet zagrnilo morje. Triglav pa bo tedaj pravil morskim konjičkom »o svetli zemlji / z lipami, / z ajdo, / s kozolci, / z duhom, ki je po zemlji / pisal / zgodovino«. — *Nebo*: Nekdaj je bilo nebo »trden nebeški svod«, na njem so bila nebesna telesa in prestol Boga z angeli. Zdaj je nebo »kakor odčarani grad«, božji prestol je drugje. — *Ljubljana*: Preden so prišli Slovenci v Ljubljano, so pili moč iz narave. »v meni / pa ne najdejo / globin, / ne najdejo mi / srcá,« tistega srca, ki je spregovorilo iz Prešerna, Murna in drugih. — *Orhideja*: Rasla je v pragozdu, beli človek jo je odnesel in prodal »za bolno brezličje sobe«. Beli človek bo uničil naravo. — *Konj*: Konj rad dela in dirja, sprosti pa se le v svobodi. — *Nuna in kanarček*: Nuna je spoznala, da se ne sme zapreti v celico in čakati Jezusa, zakaj »le zunaj, / na cestah krvavečo, / z ranami pokrito / me bo poljubil«. Kanarček pa bo srečen le v svobodi, ko bo v nevarnostih sam skrbel zase.

Advent: Včasih so ljudje v adventu pričakovali prihod Jezuščka v jaslicah, sedaj prosimo: »Prihajaj, Gospod, / v vse težjem plazu luči / prihajaj, / presvetluj / slepe prvine / svetá: / našo temno / kri, / usihajoča / srca krajev«. — *Velika noč*: Mislili smo, da je bil vstali Kristus tak kot pred smrtjo, nismo vedeli, »da mu je zrak / vel / skozi telo«. Spoznali so ga, »le če je sebe / po belem angelu / in v srcih / sam odkril«. Belih angelov ni več, ostalo pa je težko pričevanje in Vstali in v srcih nam »sam odkriva sebe«. — *Binkošti*: Duh Gospodov je napolnil vesolje in se zdaj bije s težavami življenja. — *Telovo*: Dal nam je svoje telo, da bi ga jedli, mi pa smo hostije zaprli v monštrance. Zdaj smo spet v veri »davnih očetov«.

V pesmih o ljudeh izpoveduje Truhlar novo vlogo, ki jo imajo različni ljudje v Cerkvi. *Ministrant*: Včasih je bil ministrant sredi najsvetejšega, pa ni ničesar razumel. Danes smo vsi pri oltarju, vsi oznanjamo iz Duha, vsi prinašamo vino in kruh in izrekamo besede spreminjevanja. Zdaj ni več skrivnosti: »Sámi / smo skrivnost.« — *Kritik v Cerkvi*: Kritiku očitajo, da podira, kar so ustvarili v tisočletju, toda kar so ustvarili, je bilo vedno bolj tesno in strohnelo. Vendar sledi le drznim gibom »teh brezčasnih rok«, ki »gradijo smeje ceste / na nove, / vsevdilj odprte višine«. — *Kristjan revolucionar*. Od davnin je Bog pokončaval krivice in jasno je to dokazal v Egiptu, ko je rešil izraelski narod. Noč in dan je Kristus polagal pod »domove duhovnov in kraljev / svoje čiste / mine«, zato nismo nikoli tako blizu Kristusu kakor takrat, ko razdenemo bele

stolpe krivic. — *Podtalna Cerkev*: Ta svet brez skrivnosti, brez pomladi, brez korenin »nas tesni«, zato smo krenili v nevidno podzemlje, kjer je isto prozorno, kjer je blizu »Jezus Kristus, / sin Boga, / rešenik«.

Misijonar: Včasih smo odstranjevali malike, ker nismo vedeli, da so »od drugod«. Ko smo gledali plesavce pred maliki, nismo vedeli, »kako njih kretnje / govorijo z nekom, / ki se ga zarje ne dotaknejo«. Danes vse to sproščujemo od nečistih tujkov, da bi iz njih »mogel kdaj / zasijati / Kristus.« — *Duhovnik*: rekli so, da sem kraj spoznan, moje besede iz Duha, so »sve-to zdravilo Sonca«. Zdaj vedo, da so »sami za-znamovani«, da odpira živo vodo »le Njegova roka«. Zdaj stopam na cesto tega sveta, na njej ni zatišja, »a je na cesti On, / z brati, / s sestrami«. In le On prikljče iz skale časa živo vodo. — *Škof*: V starih časih »naj bi bil škof / mož / svoji Cerkvi«, s časom pa je vse »le mene govorilo«. Odkar pa je luč, ki so jo iskali pri meni, »zasijala / iz njih samih, / sem jim le redkokdaj / opora«. Ko se na večer umaknemo v samoto v skupni skrbi za Cerkev, »tiho čutimo, / da je med nami / On«. Potem se nam daje globlje prepoznati »pri lomljenju kruha«. — *Kardinal*: Kardinal pomeni tečaj, ki nosi vrata. Sem tečaj Cerkve? »Vem: / to bivanje nosi, / kdor daje / sebe.« — *Papež*: Na meni je bilo trudno zlato Bizanca, bil sem »sredi nadzemskih senc« temno preročišče sveta. »Zdaj / je v dnevih / preprosta modrost / trpotca. / Preročišče / je v vseh.«

Tak je Truhlarjev pesniški svet: izpovedna lirika, podana »v duhu kontestacije - pričevavke«, kakor piše v spremni besedi. Toda ne gre za spoznavano poročanje, kakor mislijo nekateri kritiki, ampak za izkustvo in doživljanje absolutnega — Kristusa — v novem, neposrednejšem in pristnejšem razmerju. Pesmi so prave estetske vizije, prepletene z impresionistično podano naravo in v izbranem pesniškem jeziku. Kot že v prejšnjih zbirkah tudi v tej prevladujejo barve v vseh odtenkih in samonikle primere: bledomodrikasta otožnost... temno ždenje... sivi notranji svet... bela, uporna klenost... sivo brezvetrije... zelene oči bršljana... goste kalnovijolične mrtve sence... v zraku, raztrganem od prošnja... spoznanje z barvo marelice... pisan tok zvena, misli in barve... trdnost gibljivega bivanja... neskončna so tiha zelena zrenja... trudno zlato iz Bizanca...« In vrsta drugih. Zbirka je na enaki višini kot prejšnja.

(Dalje)

socialni kotiček

STAROSTNA POKOJNINA

Spoštovano uredništvo!

V zadnji številki Mladik sem opazila, da odgovorite na razna socialna vprašanja. Opogumila sem se in Vam pisala, da bi zvedela, koliko prispevkov moram plačati in kakšno starost moram doseči, da lahko zaprosim za starostno pokojnino.

Mačkovlje, A.T.

Ker ne vemo, kakšen poklic imate in koliko prispevkov ste plačali Vam odgovorimo kar na splošno:

Odvisni delavci lahko zaprosijo za starostno pokojnino, ko dopolnijo 60 let, če so moški, 55 let pa ženske. Ko dopolni prosilec to starost, mora dokazati še:

A. da je plačal 15 let zavarovalnine;
B. da je bilo zanj plačanih:

1. 180 mesečnih prispevkov, če je dobival mesečno plačo,
2. 780 tedenskih prispevkov, če je bil plačan tedensko,
3. 15 letnih prispevkov, če je bil stalni kmečki nameščenc,
4. 2340 dnevni prispevkov, kot kmečki dninar,
5. 1560 dnevni prispevkov, kot izjemen dninar,
6. 1040 dnevni prispevkov, kot izjemna dninarka.

Neodvisni delavci, to so kmetje, spolovinarji, koloni, obrtniki in trgovci, lahko zaprosijo pri ustanovi INPS starostno pokojnino, ko so dopolnili 65 let, oziroma 60 let, če so ženske. Plačati morajo najmanj 15 let prispevke. Trgovci so deležni starostne pokojnine, če dokažejo, da so bili vpisani in če so plačevali prispevek nepretrgoma od leta 1966, ko je bilo ustanovljeno v njihovo korist zavarovanje, ali 108 mesečnih prispevkov za tekoče leto. Kmetje, spolovinarji in koloni morajo pa dokazati, da so plačali skupno 2340 dnevni prispevkov, če so moški, ali 1560, če so ženske; obrtniki pa 180 mesečnih prispevkov.

Starostna pokojnina vseh zgoraj navedenih delavcev poteka s prvim dnevom naslednjega meseca, ko je bila prošnja predložena.

EDVARD ŽERJAL

ampak celotno slovensko skupnost. In slovenska skupnost je medlo reagirala. Kaj nismo več ponosni na svoj jezik, kaj ga nočemo več braniti? Morali bi se poslužiti vseh sredstev: od političnih pa do sodnijskih, da se popravi ta v nebo vpijoča krivica.

Še nekaj, kar moram tu omeniti ne zaradi polemike, ampak zaradi dokumentarnega zapisa. Občinski stražnik, ki je dal globo in naznanil kršitelja, je bil odvisen od slovenskega odbornika na tržaški občini. Ta je zadevo podpisal, preden je šla na sodišče. Ta odbornik bi se moral upreti, odstopiti, če ne bi šlo drugače, če mu je res pri srcu uveljavitev slovenskih pravic. Po drugi strani bi pa uprava tržaške občine že enkrat morala izdati navodilo svojim stražnikom, da ne preganjajo Slovencev, ki z njimi govorijo po slovensko. Govoriti slovensko ni nikakršna žalitev.

Nočem pisati dalje, da ne bi zašel. Slovenci pa ne smemo pozabiti, da je dolžnost in pravica vsakega, da se poslužuje svojega jezika. To normo moramo uveljaviti tudi v Trstu, kjer smo doma. Prof. Samu Pahorju pa mojo popolno vzajemnost.

F. M., Trst

Ko prebiram tržaški italijanski dnevnik, občutim stalno noto nostalgije po drugačni politični ureditvi. Še bolj pa me prizadene njegov odklonilen odnos do Slovencev, ki so vendar sestavni del stvarnosti tržaškega okolja. V današnjih časih je to stališče prav gotovo do nas žaljivo.

8. marca pa že spet berem, kako Giacomo Bologna ogreva vprašanje cone B, kljub nedavni izjavi italijanskega zunanjega ministra. Zdi se mi, da je za italijansko javnost stalno nevarno ponavljati o neugašeni suverenosti nad istrskim delom bivšega Svobodnega tržaškega ozemlja in o drugih podobnih čenčah. Takoj povem zakaj: vsako nepošteno, jasno ali zakrito stremljenje po tuji lastnini zbudi nerazumevanje, sumničenje in odpor. To pa je za Tržočane skrajno neugodno, ker so prisiljeni živeti tik ob meji: sosedstvo je lahko dobro, lahko pa je tudi težavno. Naši italijanski sodržavljeni bi se tega morali globlje zavedati in upoštevati posledice, ki tako neodgovorno ravnanje in pisanje lahko rodi. Zato mislim, da bi bilo bolje, da bi italijanski tržaški dnevnik opustil take članke, pa čeprav jih sramežljivo potiska med pisma. Raje naj bi kako novico več posvetil slovenskemu kulturnemu in političnemu življenju.

Z odličnim spoštovanjem

Niko T.

Gospod Prefekt

Udine

Gospod Šolski oskrbnik

»

Udeleženci občnega zbora Slovenske Katoliške Prosvete, ki se je vršil dne 11. marca 1974 v Gorici, z obžalovanjem ugotavljajo, da ni še preklicana prepoved višjih oblasti za pouk slovenščine v občini Brdo - Lusevera. Zato protestirajo zoper nedemokratični in krivični ukrep, ki krši pravico državljanov slovenske narodnosti do izobraževanja tudi v materinem jeziku.

Zato zahtevajo, da se prekliche omenjeni ukrep in se čimprej popravi krivica storjena v občini Brdo - Lusevera.

Predsednik:

Dr. Kazimir Humar

Podobno resolucijo so sprejeli tudi udeleženci občnega zbora Slovenske prosvete v Trstu.

ČUK NA OBELISKU

AGENCIJA ZA POMIRJEVANJE ŽIVCEV

OPENSKI PUST

1 9 7 5

Čuk je zvedel, da je za pustni sprevod po Opčinah prihodnje leto v programu tudi poseben kulturniški voz. Ta voz bo izražal misel enotnega/slovenskega kulturnega prostora. Ta bo prikazan v obliki škalarja, ki ga bo krog in krog obkrožala ograda iz bambusovih palic, ovešenih z repiščem. Na škalarju bo tudi nekaj hišic s slamnato streho, kjer bodo stali za prodajnim pultom nekateri znani obrazi. Tako bo na primer slikar Klavdij Palčič prodajal kipce Pahorja in Beličiča v spomin na proslavo 1974. V drugi hišici z radijsko anteno na dimniku pa bo Josip Tavčar prodajal zadnjo knjigo advokata Manlia Cecovinija, notorično velikega prijatelja Slovencev. Spet v drugi hišici bo Boris Race prodajal beneškoslovenski kostanj, zraven pa še novega Matajurja. V posebni hišici z izobešeno ljubljansko srajco bo sedel Ivo Vajgl in prodajal Delo.

Za njim bo v skromni utici prof. Martin Jevnikar ponujal vsebine leposlovnih del zamejskega in zdomskega slovstva. itd. Za vozom bodo poplesovale razne folklorne skupine iz zamejstva in iz matične domovine.

PREDAVANJE

V vrsti teoloških predavanj v ulici Risorta bo v kratkem nastopil dr. Kazimir Humar iz Gorice, ki bo govoril o temi: Zakramenti in polzakramenti.

NOV PODLISTEK

Primorski dnevnik že leta objavlja v svoji nedeljski številki slovenske pesnike v italijanskem prevodu. S tem je dosegel izreden prodor v italijansko beroče občinstvo. Zato se je odločil, da bo kmalu začel objavljati v italijanskem prevodu tudi Svetinovo Ukano. Izhajala bo pod naslovom »La Fregatura«.

SAJ SO NEIZPOPOLNJIVI

Letošnjega izpopolnitvenega tečaja se je udeležilo tako malo profesorjev, da pedagoški svetovalec prof. Sivec dobiva zaradi tega sive lase.

DRAGA 1975

Čuk je zvedel, da je letos po dolgem obleganju predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti Josip Vidmar je pristal na to, da bo jeseni govoril v Dragi. O čem, bo Čuk poročal v aprilski številki.

smeh in dobra volja

»Kako si neumna!« je ves razjezen zavpil mož na svojo ženo. »Tako neumna, da ne bi znala razlikovati konja od osla!«

»Tako pa vendarle ne,« je mirno odgovorila ona, »nikoli te še nisem imela za konja...«

★

»Natakar,« pokliče gospod v restavraciji. »Prinesite mi goveji zrezek. Naj ne bo predebel ne pretanek, po eni strani dobro zapečen, po drugi naj pa ostane krvav, le nekoliko posoljen in popopran. Zlijte na ponev samo sedem kapljic olja, sedem, razumeli?!«

Ko se natakar ni premaknil, je gospoda pojezilo:

»No, bo kaj? Brž, ste razumeli?!«

»Da, da, gospod,« je počasi rekel natakar, »hotel sem le vprašati, če vam je prav, ker je bilo kravi ime Cika...«

★

»Kaj je res, da ste dobili novorojenčka?«

»Res.«

»Je ženskega ali moškega spola?«

»Ženskega.«

»In žena?«

»Tudi žena je ženskega spola.«

★

»Pogum, prijatelj,« je duhovnik tolažil umirajočega bolnika. »Mislite na to, da je človeku treba le enkrat umreti!«

»Saj ravno zato se bojim,« s težavo pove bolnik, »če bi mogel umreti petkrat ali šestkrat, bi mi bilo vseeno...«

★

Neki mladenič je moral izpolniti vprašalno polo, med drugim je moral tudi odgovoriti za kakšno boleznijo je umrl njegov oče. Nikakor mu ni bilo do tega, da bi napisal, da so ga obesili zaradi umorov in ropov, zato je napisal: Umrl je med neko javno prireditvijo, ker je izgubil tla pod nogami.

★

Bernard Shaw je bil Irec in ni mogel trpeti Angležev.

»Kadar vidite, da se Anglež smeje,« je večkrat rekel, »to pomeni, da si je pred enim letom ogledal kako moja komedijo in mu je šele zdaj prišla do zavesti.«

★

»Veste, gospa, da jih zelo dobro nosite! Kdo bi mislil, da imate že osemdeset let!«

»Res, žal.«

»Zakaj, žal?«

»Če jih ne bi tako dobro nosila, bi morda spotoma kakšno izgubila...«

★

Dva Angleža in en Škot se pogovarjajo, kaj so dali prijatelju za poročno darilo.

»Jaz sem mu dal servis za kavo za dvanajst oseb,« je rekel prvi Anglež.

»Jaz pa servis za črno kavo za štiriindvajset oseb.«

»Jaz pa,« je ponosno rekel Škot, »kleščice za sladkor za tristo oseb.«

On: »Ne maram več videti najine hčerke s cigareto v roki!«

Ona: »No, ne bodi tako nazadnjaški, zdaj pa ji vendar že lahko dovoliš, da kadi.«

On: »Naj kadi, prav. A zdi se mi premlada, da bi se smela igrati z vžigalicami.«

★

Vojaki se vrnejo z vaj premočeni od znoja.

»Ukazujem, da si takoj preoblečete srajco,« ukaže kapetan.

»Oprostite, kapetan, skoraj noben vojak nima dveh srajc,« si drzne ugovarjati narednik.

»V vojski je treba ubogati brez ugovora,« zavpije kapitan. »Vojaki naj preoblečejo srajco. Naj si jih med seboj zamenjajo.«

V založbi Mladike so doslej izšle sledeče knjige:

PESMI:

Bruna Pertot: Moja Pomlad

Vinko Beličič: Gmajna

Marijan Breclj: V času odmaknjena sidrišča

Albert Miklavec: Prošnja za jutri

Boris Pangerc: Amfora časa

Vinko Beličič: Bližine in daljave

A. Manzoni: Svete himne

RAZPRAVE:

»Draga 1968« (predavanja v Dragi)

Slovensko usodo krojimo vsi (predavanja v Dragi 1969 in 1970)

Zbornik Draga 1971

Ideje in vrednote (Draga 1972)

Egidij Vršaj: »Gospodarsko sodelovanje med Italijo in Jugoslavijo (v italijanščini)«

Vse knjige dobite v upravi Mladike in v slovenskih knjigarnah v Trstu in Gorici

Sporočilo uprave

V tiskovni sklad so darovali:

Ivana Knez, 500 lir, Marija Mijot, Trst, 1.500 lir; Ema Murko, Avstrija, 1.400 lir; Ciril Turk, Nemčija, 2.200 lir; Bak Anton, Trst, 1.500 lir; Janez Kopač, Kanada, 1.500 lir. Vsem darovalcem najlepša hvala!